

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2006

Markéta Popeláková

T e c h n i c k á u n i v e r z i t a v L i b e r c i

H o s p o d á ř s k á f a k u l t a

Studijní program: 6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Má drobné podnikání budoucnost?

Is There the Future for Small Business?

DP – PE – KFÚ – 2006 37

MARKÉTA POPELÁKOVÁ

Vedoucí práce: doc. Dr. Ing. Olga Hasprová, KFÚ TUL

Konzultant: Ing. Šárka Čechlovská, KFÚ TUL

Počet stran: 87

Počet příloh: 11

Datum odevzdání: 12. května 2006

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala své vedoucí diplomové práce paní doc. Dr. Ing. Hasprové

a hlavně mé konzultantce paní Ing. Čechlovské, Ph.D. za odbornou pomoc, věcné připomínky a cenné informace, jež mi poskytly při zpracování této práce. Můj upřímný dík patří také mému muži, který mi umožnil studium na TUL a který mi byl v průběhu celého mého studia velkou oporou.

PROHLÁŠENÍ

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantkou.

Datum: 12. května 2006

Podpis:

RESUMÉ

Oblast malého a středního podnikání patří v současné době k nejdiskutovanějším tématům všech odborných časopisů a novin. Zakládání vlastního soukromého podniku je proces získávání a analýzy informací, projektování a komunikace. Neexistuje na to žádná přesná metoda, protože se jedná o proces, ve kterém musí podnikatel pružně reagovat na měnící se podmínky, které nemůže sám přímo ovlivnit. Především pak v oblasti daňové a legislativní náročnosti. Složitost právní úpravy plní nejdůležitější roli při rozhodování o tom, zda živnostník svou podnikatelskou činnost zahájí či nikoliv. Diplomová práce na téma „Má drobné podnikání budoucnost“ se zaměřuje na porovnání podmínek podnikání v zemích EU a v ČR. Cílem předkládané diplomové práce je poskytnout ucelené informace o důchodové dani, sociálním pojištění jak v České republice tak i v jiných státech Evropské unie a zhodnotit situaci drobného podnikání v České republice.

SUMMARY

The category of small business belongs to the most debatable theme of all special magazines and newspapers at present. Founding of own private undertaking is the process of obtaining information analysis, projection and communication. There is no exact method for this because it is discussed such a process in which the businessman has to react to changing conditions which he cannot influence himself. Above all in the tax field and legislative demand factor. Complication of legal regulations has the most important role during decision making about the fact if the businessman takes up the business activity or not.

Thesis of the theme “Is There the Future for Small Business” is focusing on comparison of conditions of undertaking in the countries of European Union and in the Czech Republic. The goal of presenting thesis is to supply compact information about retired tax, social insurance both in the Czech Republic and other States of European Union and assesses the situation of small business in the Czech Republic.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Evropská unie, živnost, daň, daň z přidané hodnoty, hrubý domácí produkt, hospodářský růst

KEY WORDS:

The European Union, business, tax, Value Added Tax, gross domestic product, economic growth

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	10
1. ÚVOD	11
2. DROBNÉ PODNIKÁNÍ	12
2.1 <i>DEFINICE DROBNÉHO PODNIKÁNÍ</i>	12
2.2 <i>HLEDISKA ČLENĚNÍ PODNIKU NA MALÉ A STŘEDNÍ</i>	13
2.3 <i>FAKTORY OMEZUJÍCÍ ROZVOJ MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKŮ</i>	15
3. OSOBNÍ DŮCHODOVÉ DANĚ	17
3.1 <i>Z HISTORIE</i>	17
3.2 <i>POPLATNÍCI DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB</i>	19
3.3 <i>PŘEDMĚT DANĚ</i>	20
3.3.1 § 6 - Příjmy ze závislé činnosti	20
3.3.2 § 7 - Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti	22
3.3.3 § 8 - Příjmy z kapitálového majetku	23
3.3.4 § 9 - Příjmy z pronájmu	25
3.3.5 § 10 - Ostatní příjmy	25
4. DOPADY ZMĚN V DANÍCH Z PŘÍJMŮ A V SYSTÉMU SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ	26
4.1 <i>PRŮBĚH CELOSTÁTNÍHO INKASA DANÍ V ČR V LETECH 2003, 2004 A 2005</i>	26
4.2 <i>SROVNÁNÍ ZMĚN V DANÍCH Z PŘÍJMŮ V ZEMÍCH EU A V ČR</i>	26
4.2.1 <i>Daňové výnosy celkem</i>	27
4.2.2 <i>Výnosy z přímých daní</i>	31
4.3 <i>SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ OSOBY SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÉ</i>	35
4.4 <i>SROVNÁNÍ SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V ZEMÍCH EU A V ČR</i>	47
4.5 <i>SROVNÁNÍ ZDRAVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ V EU A V ČR</i>	50
4.6 <i>KOMPARACE SPRÁV SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V ČESKÉ REPUBLICE, NA SLOVENSKU A V NĚMECKU</i>	55
5. PŘÍPADOVÁ STUDIE KONKRÉTNÍ FIRMY	76
5.1 <i>PODNIKATELSKÉ ROZHODNUTÍ</i>	77
5.2 <i>PRŮZKUM TRHU</i>	78
5.3 <i>SWOT ANALÝZA</i>	78
5.4 <i>VOLBA ORGANIZAČNĚ PRÁVNÍ FORMY</i>	79
5.5 <i>PROVOZNÍ ASPEKTY PODNIKÁNÍ</i>	81
5.6 <i>VYBAVENÍ PRODEJNY</i>	82
5.7 <i>ORGANIZAČNÍ PŘEDPOKLADY FIRMY</i>	82

<i>5.8 EKONOMICKÁ SITUACE FIRMY</i>	<i>83</i>
6. ZÁVĚR	88
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	92
SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK	95
SEZNAM PŘÍLOH	96

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

a.s.	akciová společnost
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DPH	daň z přidané hodnoty
DPFO	daň z příjmů fyzických osob
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
FÚ	finanční úřad
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní produkt
k.s.	komanditní společnost
MF	Ministerstvo financí
např.	například
odst.	odstavec
OECD	The Organisation for Economic Co-Operation and Development Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PO	právnícká osoba
popř.	popřípadě
resp.	respektive
Sb.	Sbírka zákonů
SR	Slovenská republika
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
ZP	zdravotní pojišťovna
ZD	základ daně
§	paragraf
%	procento

1.ÚVOD

Proces založení nové firmy v rozsahu malého či středního podniku má již svá společenská pravidla, legislativní a tržní zákonitosti. Jinak tomu bylo v roce 1990, kdy byla obrovská euforie, málo zkušeností jak začínajících podnikatelů, tak i státních úředníků. Svým způsobem bylo v tuto dobu jednodušší založit firmu než je tomu nyní, stačilo mít dobrý nápad... na druhou stranu zde byl velký nedostatek informací, legislativy a s tím související problémy, které vyplynuly na povrch často až po letech a způsobily tak podnikatelům nemalé nepříjemnosti. To dnes již není pravdou.

Zakládání vlastního soukromého podniku je proces získávání a analýzy informací, projektování a komunikace. Neexistuje na to žádná přesná metoda, protože se jedná o proces, ve kterém musí podnikatel pružně reagovat na měnící se podmínky, které nemůže sám přímo ovlivnit. Není nutné, aby podnikatel znal nazpaměť zákony, odpisové sazby, apod., ale aby věděl, kde potřebné informace najít, a nebo na koho se obrátit. Také by měl umět rozlišovat podstatné od nepodstatného, měl by umět jednat s lidmi, udržovat dobré dodavatelské a odběratelské vztahy.

Cílem předkládané diplomové práce je poskytnout ucelené informace o důchodové dani, sociálním pojištění, které shledávám za nejvíce zatěžující drobného podnikatele jak v České republice, tak i v jiných státech Evropské unie a pokusit se zhodnotit situaci drobného podnikání.

Zpracování této práce mělo několik důvodů. Již několik let podnikám jako drobný podnikatel, a proto mě i tato problematika velice zajímá. Chtěla jsem zjistit, jaké podmínky k podnikání mají podnikatelé i v ostatních státech Evropské unie než jen v České republice a analyzovat výhody či nevýhody drobných podnikatelů ve své zemi.

2. DROBNÉ PODNIKÁNÍ

2.1 Definice drobného podnikání

V kategorii drobného podnikání je podnikatelská činnost chápána v rozsahu malých a středních podniků. Je však velice obtížné definovat hranice, kdy se ještě jedná o drobného podnikatele a kdy ne.

Malý a střední podnik je definován v právních předpisech České republiky a Evropské unie za účelem jeho podpory. V České republice je tato definice uvedena v zákoně č. 47/2002 Sb., v novelizovaném znění o podpoře malého a středního podnikání. Od 1.1. 2005 je v platnosti také nová definice malého a středního podnikání pro účely přiznání podpory z veřejných finančních prostředků v prostřední Evropské unie, která je uvedena v tabulce číslo 1.

Tabulka č. 1 Definice malých a středních podniků

Kategorie podniků	Počet zaměstnanců (méně než)	Obrat	nebo Rozvaha
Střední	< 250	≤ 50 mil. EUR	≤ 43 mil. EUR
Malý	< 50	≤ 10 mil. EUR	≤ 10 mil. EUR
Drobný (mikro-)	< 10	≤ 2 mil. EUR	≤ 2 mil. EUR

Zdroj: RYDVALOVÁ, P., ŽUKOVÁ, H. Absorpce vládních programů podpor malého a středního podnikání v roce 2003.

Nová definice, která byla schválena v Bruselu Evropskou komisí dělí malé a střední podniky pro účely podpory podnikání a vytvoření ERA (Evropského výzkumného prostoru) na mikro- (drobné), malé a střední podniky s novými ekonomickými kritérii. Tato změna vstoupila v platnost 1. 1. 2005 a nahrazuje definici z roku 1996.

Drobný, malý a střední podnik je charakterizován třemi obecnými kritérii: počtem zaměstnanců, ekonomickými kritérii a nezávislostí. Ekonomická kritéria a kritéria počtu zaměstnanců jsou uvedena v tabulce číslo 1.[1][2][3]

Výhody a nevýhody malých a středních podniků

Malé a střední podniky se musí vyrovnávat s řadou nevýhod, které mají vůči podnikům velkým, a to v celé řadě oblastí.

Nevýhody v oblasti financování plynou z menších okruhu finančních možností, a to zejména u individuálních podnikatelů. Hlavním zdrojem financování je samofinancování. Nejdůležitějším zdrojem cizího kapitálu je bankovní úvěr a dodavatelský úvěr. Relativně vyšší náklady na menší úvěr i vyšší riziko půjčovatele však nečiní malé podniky, dle mého názoru, nejoblíbenějšími klienty bankovních ústavů.

Další, dle mého názoru, velkou nevýhodu má malý a střední podnik v oblasti personální. Malé a střední podniky se zaměřují spíše na universálnějšího pracovníka.

Pokud jde o oblast řízení podniku, vlastník je často i vrcholovým řídicím pracovníkem. Převažuje však u něj technicky orientované vzdělání, často chybí manažerské a podnikohospodářské vědomosti. V jeho práci převažuje improvizace a intuice, a dle mého názoru, často dochází k funkčnímu přetížení vedoucích pracovníků.

Malé podniky však disponují vůči velkým i některými přednostmi a výhodami. Týkají se zejména organizační oblasti. Malé podniky mají jednoduchou, přehlednou organizační a správní strukturu, umožňující přímé vedení a kontrolu. Krátká cesta informačních toků a příkazů dává předpoklady pro větší pružnost a pohyblivost. Vedoucí je bezprostředně účasten na podnikovém dění. Nevýhody v personální oblasti jsou vyváženy přednostmi, které spočívají v osobním, přímém kontaktu s vedením podniku. Předností v oblasti výroby jsou většinou spojeny se specializací na určitou část trhu, na specifický sortiment. Při zaměření na několik typů produktů je možno zajistit nákladově příznivou produkci příp. i výhodný podíl na trhu. .[1][2][3]

2.2 Hlediska členění podniků na malé a střední

Pro klasifikaci rozhodnutí o zařazení mezi malé, střední či velké podniky se využívá několika hledisek.

Třídění z pohledu obchodního zákoníku

Dle předpokladu, že malé podniky jsou takové, které nemusí být ze zákona zapsány do obchodního rejstříku a mohou podnikat jako fyzická osoba¹, pak do kategorie malých podniků patří subjekty, jejichž obrat nedosahuje výše výnosů uvedených v Obchodním zákoníku²:

¹ Např. tedy není účetní jednotkou a nemá povinnost vést účetnictví a registrovat se jako plátce DPH

² zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, § 3 odst. 3, ve znění pozdějších předpisů

Dle ustanovení § 3 odst. 3 se fyzická osoba, která je podnikatelem ve smyslu tohoto zákona, zapisuje do obchodního rejstříku též, jestliže:

- a) výše jejích výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla v průměru za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období částku 120 mil. Kč,
- b) provozuje činnost průmyslovým způsobem (viz živnostenský zákon ČR), nebo
- c) tak stanoví zvláštní předpis.

Na základě toho je možné konstatovat, že podnik je malý, když nemá povinnost být zapsán do obchodního rejstříku a může podnikat na základě živnostenského či jiného oprávnění jako fyzická osoba. Všechny právnické osoby by pak byly považovány za „minimálně“ střední podniky.

Třídění dle zákona o účetnictví

Z pohledu zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v novelizovaném znění účinném od 1.1.2005, můžeme podnikatele dělit na:

- Fyzické osoby, které nejsou účetní jednotkou tzn., že jejich obrat podle zákona o DPH včetně osvobozených zdanitelných plnění nepřesáhl za bezprostředně předcházející rok (2004) částku 15 000 000,-Kč a vedou tzv. daňovou evidenci.[1]
- Fyzické osoby (pokud jejich obrat přesáhl výše uvedenou částku, nebo jsou členy sdružení, kde alespoň jedna osoba je účetní jednotkou, nebo jsou zapsány do obchodního rejstříku) a právnické osoby, které jsou účetní jednotkou. Fyzické osoby jsou dále rozděleny na ty, kteří povedou účetnictví (dříve tzv. podvojně) ve zjednodušeném rozsahu a účetnictví v plném rozsahu.

Třídění dle kvalitativního hlediska

Dle kvalitativního hlediska lze charakterizovat věcné či typické vlastnosti malých a středních podniků týkající se personální struktura, kapitálové omezení apod. Pro malé a střední podniky jsou to :

- nezávislé vedení podniku spojené s jeho vlastnictvím,
- relativně omezená členitost produkce a technologií,
- kapitál je vlastněn jedním podnikatelem, nebo několika málo vlastníky,
- relativně omezené kapitálové zdroje,
- převažuje zaměření na lokální trhy,
- jednoduchý systém řízení,
- firma je malá ve srovnání s největšími konkurenty v oboru atd.

Třídění dle Českého statistického úřadu

Český statistický úřad v každoročních vyhláškách stanoví Program statistických zjišťování – zpravodajská povinnost dle počtu zaměstnanců pak dělí zpravodajské jednotky na podniky s:

- více jak 100 zaměstnanci,
- 20 – 99 zaměstnanci,
- 0 – 19 zaměstnanci.

2.3 Faktory omezující rozvoj malých a středních podniků

Výzkumná šetření faktorů omezujících podnikání malých a středních podniků byla prováděna³ z různých pohledů zaměřených na podnikatelské prostředí České republiky. Jako negativně působící faktory na podnikání a vývoj celého podnikatelského prostředí jsou nejčastěji uváděny v sestupném pořadí významnosti následující:

- současná ekonomická situace v České republice,
- domácí konkurence,
- vysoké úrokové míry,
- legislativní omezení,
- dostupnost financování,
- zahraniční konkurence,

³ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Podpora podnikání v ČR, přehled o státních finančních prostředcích na podporu podnikání. 2004. [online]

- náklady na energie.

Uvedené faktory vyplývají rovněž ze zjištěných rámcových podmínek ovlivňujících podnikání.[1]

Rámcové podmínky ovlivňující podnikání

Následující základní rámcové podmínky vycházejí ze studie „Global Entrepreneurship“⁴ zabývající se podnikáním ve světovém měřítku:

1. finance,
2. vládní podpůrné programy,
3. úroveň vzdělání, vzdělanost, schopnost aplikace znalostí v praxi,
4. situace na trhu,
5. podnikatelská mentalita,
6. fyzická infrastruktura,
7. vládní politika,

Poslední bod - vládní politika -zahrnuje:

- a. formální složitost a administrativu spojenou se založením a vedením podnikání, dobu registrace firmy (v České republice je cca 65 dnů, v Dánsku a Irsku např. 3 dny),
- b. snadnost vymáhání pohledávek,
- c. výši daňového zatížení,
- d. složitost daňové soustavy,
- e. „podnikatelské ovzduší“, které vláda ve společnosti vytváří.

V následujících částech své diplomové práce se zaměřím na problematiku celkového daňového zatížení, obzvlášť osobní důchodovou daň a sociální pojištění, protože shledávám tuto oblast nejvíce komplikovanou a drobnými podnikateli nejvíce kritizovanou.[1] [2]

⁴ REYNOLDS, P.D., CAMP, S. M., BYGRAVE, W.D.,AUTIO, E., HAY, M.Global Entrepreneurship Monitor. Summary. Report. 2002

3. OSOBNÍ DŮCHODOVÉ DANĚ

Důchodovými daněmi jsou daně placené ať již fyzickými, tak i právnickými osobami z jejich důchodů. Pod pojmem důchod je zde nutno rozumět příjem jako takový, nikoliv pojem z oblasti sociálního zabezpečení (starobní důchod, invalidní důchod atd.).

V daňové soustavě České republiky jsou důchodovými daněmi daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických.

Osobní důchodové daně jsou ve většině zemí považovány za nejdůležitější. Je jim přisuzována největší míra komplexnosti, spravedlnosti i ekonomické efektivnosti⁵. Pokud lidé mluví o daních, mívají na mysli právě tyto a ne jiné daně. Osobní daň může zahrnovat různé požadavky na poskytování sociálních úlev, což u jiných, např. spotřebních daní, které musí být pro všechny poplatníky stejné, není možné. Důležitost osobní důchodové daně je zdůrazněna i jejím zařazením na první místo v klasifikaci daní OECD i IMF.

Je však zřejmé, že přes toto hodnocení je osobní daň mezi lidmi značně nepopulární. Sociologické výzkumy ukazují, že ve většině zkoumaných zemí si jen menšina poplatníků přeje zvýšení právě této daně v případě fiskální nouze.[5] [6]

Daň z příjmů fyzických osob je v České republice často kritizována pro svou progresivní povahu. Poukazuje se na neefektivnost vysokého zdanění vyšších důchodů. Dle mého názoru jsou vysoké mezní sazby u největších důchodů nestimulační, odrazují poplatníky od práce a jiné ekonomické činnosti a podporují je v preferování volného času a zdokonalování daňových úniků.

3.1 Z historie

Osobní důchodová daň je historicky vzato poměrně mladá. Poprvé byla zavedena roku 1799 ve Velké Británii, k financování válek proti Napoleonovi.

⁵ Jedním ze základních požadavků na daňový systém je požadavek na jeho efektivnost. Tím se rozumí co možná nejmenší náklady.

Nejprve šlo o zdanění zisku (na úrovni osob), a v roce 1803 pak byla daň rozšířena na všechny příjmy. Po vítězství nad Napoleonem byla dočasně zrušena, ale válečné zadlužení a nedostatek veřejných příjmů donutil premiéra Peela, aby ji znovu zavedl.

V ostatních vyspělých zemích se tato daň objevila většinou až koncem 19. a v prvních desetiletích 20. století. V Rakousku-Uhersku (tedy i na území dnešní České republiky) byla osobní důchodová daň zavedena od roku 1849.

Daň z osobních důchodů se v současné době neplatí jen v několika tzv. „daňových oázách“. Jsou to: Bahamy, Bahrain, Bermudy, Island, Kajmanské ostrovy, Kuvajt, Omán, Saudská Arábie, Sjedinené Arabské Emiráty a Uruguay. Tyto známé „oázy“ jsou – jak vidno – buďto naftovými velmocemi, nebo turistickými ráji; daně z důchodů poplatníků tam nejsou nezbytnými zdroji příjmů veřejných rozpočtů. Tyto země se také snaží pomocí daňové politiky udržet a přilákat investice a získat podporu pro rozvoj víceodvětvové ekonomiky.

Přestože osobní důchodová daň mívala při svém vzniku pouze několikaprocentní sazby a týkala se jen vysokých důchodů, v období mezi světovými válkami, a zejména po 2. světové válce, tyto sazby neustále vzrůstaly. V některých zemích (např. ve Velké Británii a v USA) byly v 60-tých letech nejvyšší důchody zdaňovány až více než devadesátiprocentní sazbou. Uvádí⁶ se dokonce, že mezní sazby z některých investic byly i více než stoprocentní! Pro osmdesátá léta je naopak charakteristická snaha o snížení daňových sazeb a snížení progresu.

Reformy daňových systémů v 80-tých letech a počátkem 90-tých let mění tzv. „daňový mix“, tj. podíl daní přímých a nepřímých, ve prospěch daní nepřímých. Jsou snižovány sazby – maximální až o 10-20 procentních bodů. Z vyspělých evropských zemí nesnížilo daňové sazby pouze Švýcarsko, které však v té době mělo nejvyšší mezní sazbu relativně nízkou. [5]
[6]

Zároveň s tímto trendem se prosazují snahy o rozšíření základny osobní důchodové daně zrušením dosavadních daňových úlev, výjimek ze zdanění a některých odpočitatelných částek od základu daně. To má vést mj. i ke zjednodušení celého systému daně, která je mnohdy kritizována pro přílišnou komplexnost, a tím i nesrozumitelnost.

⁶

KUBÁTOVÁ, K. Daňová teorie a politika. 3.vydání Praha: Eurolex BOHEMIA, s.r.o., 2000. ISBN 80-902752-2-2

Osobní důchodové daně byly v pojetí, které odpovídalo potřebám tržních ekonomik, zavedeny počátkem 90-tých let i v postkomunistických zemích, a nahradily dosavadní systémy několika nekonzistentních daní z různých důchodů jednotlivců.

V České republice byla 1. 1. 1993 zavedena daňovou reformou daň z příjmů fyzických osob. Jejím cílem je zdanění globálního důchodu každého jednotlivce tak, aby neexistoval rozdíl mezi zdaněním důchodů pocházejících z různých zdrojů. [5] [6]

3.2 Poplatníci daně z příjmů fyzických osob

Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou všechny fyzické osoby. Dělí se na daňové rezidenty a daňové nerezidenty.

Daňovní rezidenti

Poplatníci, kteří mají na území ČR bydliště (=místo, kde má poplatník stálý byt za okolností, z nichž lze usuzovat na jeho úmysl trvale se v tomto bytě zdržovat) nebo se zde obvykle zdržují (=ti, kteří zde pobývají alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce souvisle nebo v několika obdobích, do lhůty 183 dní započítává každý započatý den pobytu), daňová povinnost se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR, tak na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí = neomezená daňová povinnost (DPFO podléhá svými celosvětovými příjmy).

Z tohoto pravidla platí výjimka pro poplatníky, kteří se na území ČR zdržují pouze za účelem studia či léčení, ti mají daňovou povinnost, která se vztahuje pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR.

Daňovní nerezidenti

Ostatní poplatníci výše neuvedení nebo ti, o kterých to stanoví mezinárodní smlouvy. Mají daňovou povinnost, která se vztahuje jen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR=omezená daňová povinnost. .[5] [7]

Kritéria pro vymezení daňového rezidentství jsou ve všech státech obdobná, může se tedy stát, že osoba bude považována za daňového rezidenta nejen v ČR, ale i v jiném státě. Tato situace je řešena:

- 1) dohody o zamezení dvojího zdanění (pravidla pro určení daňového domicilu),
- 2) metody zamezení dvojího zdanění zakotvené v zákoně o daních z příjmů (zápočet daně prostý, vyloučení s výhradou progrese). [5] [6]

3.3 Předmět daně

DPFO podléhají dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále zákon o daních z příjmů) veškeré příjmy fyzických osob s výjimkou příjmů, které nejsou jejím předmětem. Některé vyjmenované příjmy jsou osvobozené od daně. Zbytek příjmů patří do zdanění touto daní, ať už příjmů peněžních či naturálních (oceněných podle zákona o oceňování) nebo získaných směnou.

Všechny zdanitelné příjmy fyzických osob jsou rozděleny do pěti dílčích daňových základů:

- 1) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- 2) příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
- 3) příjmy z kapitálového majetku,
- 4) příjmy z pronájmu,
- 5) ostatní příjmy.

3.3.1 § 6 - Příjmy ze závislé činnosti

Poplatník:

zaměstnanci, fyzické osoby, které mají příjmy ze závislé činnosti nebo funkční požitky

Plátce:

zaměstnavatel. Srážku zálohy na daň popř. konečné daně je povinen provést subjekt, který mzdu či obdobné příjmy vyplácí.

Předmět daně:

příjmy ze závislé činnosti upravené v § 6 zákona o daních z příjmů:

a) příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce.[3]

b) příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů s.r.o. a komandistů k.s., i když nejsou povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce

c) odměny členů statut. orgánů a dalších orgánů právnických osob

Příjmy ze závislé činnosti upravené v § 7 zákona o daních z příjmů jsou výše uvedené příjmy bez ohledu na to, zda:

- jde o příjmy pravidelné či jednorázově vyplácené,

- je na ně právní nárok či nikoliv,

- jsou zaměstnanci vyplaceny či připsány k dobru, nebo spočívají v jiné formě plnění,

- je plnění poskytnuté zaměstnancům výdajem (nákladem) zaměstnavatele.

Funkční požitky:

a) funkční platy členů vlády, poslanců a senátorů Parlamentu České republiky a platy vedoucích ústředních úřadů státní správy,

b) odměny za výkon funkce v orgánech obcí, v jiných orgánech územní samosprávy, státních orgánech, občanských a zájmových sdruženích, komorách a v jiných orgánech a institucích.

Do základu daně (dílčího základu daně) se nezahrnují příjmy od daně osvobozené a příjmy, které nejsou předmětem daně a příjmy, které tvoří samostatný základ daně.

Základem daně je pak úhrn příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků snížený o pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění. [5] [6]

3.3.2 § 7 - Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti

Příjmy z podnikání:

- a) příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) příjmy ze živnosti,
- c) příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů,
- d) podíly společníků v.o.s. a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nepatří do příjmů v §6:

- a) příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních děl vlastním nákladem,
- b) příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním,
- c) příjmy znalce, tlumočníka, zprostředkovatele kolektivních sporů a smluv podle autorského zákona, rozhodce a správce konkursní podstaty,
- d) příjmy z činností předběžného konkursního zvláštního zástupce a vyrovnávacího správce, které nejsou živností ani podnikáním.

Dílním základem daně jsou příjmy snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Podíly společníků v.o.s a komplementářů k.s. se nesnižují o výdaje (lze je snížit pouze o pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění, které zaplatil společník v.o.s. nebo komplementář k.s., pokud toto pojistné není hrazeno jako náklad společnostmi).

Samostatným základem daně pro zdanění zvláštní sazbou daně jsou příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území ČR, pokud úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 3 000 Kč (u těchto příjmů nelze uplatnit výdaje ani v prokázané výši, ani paušálem).[7] [8]

Výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů uplatní poplatník v prokázané výši, nebo **paušálem** (pak je povinen vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek):

- a) 80% z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) 40% z příjmů z užití či poskytnutí práv
- c) 40% z příjmů ze živnosti, z jiného podnikání a z příjmů z nezávislého povolání a příjmů znalce a tlumočnicka,
- d) 40% z příjmů z činností předběžného a vyrovnacího správce.

Pokud využije poplatník možnosti uplatnění výdajů paušálem, má v tomto paušálu zahrnuty veškeré náklady. Navíc může uplatnit pouze v prokázané výši pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Osoby, které nejsou nemocensky pojištěny, mohou uplatnit hrazené pojistné (jedná se pojištění u soukromé pojišťovny na denní dávku při pracovní neschopnosti).

V rámci jednoho dílčího základu daně nelze použít kombinaci uplatnění výdajů paušálem a uplatnění skutečných výdajů v prokazatelné výši, poplatník se musí rozhodnout pouze pro jednu variantu. Pokud využije varianty s paušálem, pak není účetní jednotkou, nevede účetnictví, ale pouze evidenci příjmů a pohledávek.

Fyzická osoba může uplatnit jako účetní období hospodářský rok. Nesmí však jít o poplatníka, který uplatňuje výdaje paušálem, který má stanovenou daň paušální částkou, který je účastníkem sdružení, dosahuje příjmy za spolupráce druhého z manželů nebo dosáhl příjmy za více zdaňovacích období. Pak je dílčím základem rozdíl mezi příjmy a výdaji v tomto hospodářském roce. [5][6][7]

3.3.3 § 8 - Příjmy z kapitálového majetku

Příjmy z kapitálového majetku jsou upraveny v § 8 zákona o daních z příjmů a rozumí se jimi:

- a) podíly na zisku (dividendy) z majetkového podílu na a.s., s.r.o., k.s., družstvu a dále úroky a jiné výnosy z držby cenných papírů,

b) podíly na zisku tichého společníka z účasti na podnikání, pokud se nepoužijí k doplnění vkladu sníženého o podíly na ztrátách do původní výše,

c) úroky, výhry a jiné výnosy z vkladů na vkladních knížkách, úroky z peněžních prostředků na vkladovém účtu (s výjimkou úroků a jiných výnosů z vkladů přijímaných zaměstnavatelem od jeho zaměstnanců, není-li zaměstnavatel k přijímání vkladů od veřejnosti nebo zaměstnanců oprávněn podle zvláštního právního předpisu),

d) výnosy z vkladních listů a z vkladů jim naroveň postavených,

e) dávky penzijního připojištění se státním příspěvkem po snížení o zaplacené příspěvky a státní příspěvky,

f) plnění ze soukromého životního pojištění po snížení o zaplacené pojistné,

g) úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů a půjček, úroky z prodlení, poplatky z prodlení, úroky z práva na dorovnání, úroky z vkladů na běžných účtech a úroky z hodnoty splaceného vkladu ve smluvené výši společníků o.s.

Úroky z vkladů na běžných účtech, které podle podmínek banky nejsou určeny k podnikání (sporožirové účty, devizové účty se posuzují podle c),

h) úrokové a jiné výnosy z držby směnek (např. diskont z části směnky, úrok ze směnečné sumy),

i) rozdíl mezi vyplacenou jmenovitou (nominální) hodnotou dluhopisu včetně vkladního listu nebo vkladu jemu naroveň postaveného a emisním kursem při jejich vydání,

j) příjmy z prodeje předkupního práva na cenné papíry.

Závěr: převážná většina příjmů z kapitálového majetku ze zdrojů na území ČR se zdaňuje v samostatných základech daně prostřednictvím zvláštní sazby daně srážkou u zdroje. V dílčím základu daně se zdaňují příjmy ze zdrojů v zahraničí, úroky z vkladů určených k podnikání. Vždy se jedná o příjmy z držby, nikoliv z prodeje kapitálového majetku, bez ohledu na to, zda byl pořízen z obchodního jmění či nikoli. Příjmy v tomto dílčím daňovém základu nelze snížit o výdaje na jejich dosažení!

3.3.4 § 9 - Příjmy z pronájmu

- a) příjmy z pronájmu nemovitostí (jejich částí) nebo bytů (jejich částí),
- b) příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného pronájmu podle § 10 odst. 1 a).

Dílčím základem daně jsou příjmy snížené o výdaje, pro zjištění základu daně se upravuje výsledek hospodaření či rozdíl mezi příjmy a výdaji podle §23-33.

Výdaje lze uplatnit paušálem 20% z příjmů (pak jsou v něm zahrnuty veškeré výdaje), poplatník je povinen vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s pronájmem. Pokud uplatňuje skutečné výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů, je třeba vést záznamy o příjmech a výdajích vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů v časovém sledu, evidenci hmotného a nehmotného majetku, který lze odpisovat, evidenci o tvorbě a použití rezervy. [5] [6][7]

3.3.5 § 10 – Ostatní příjmy

Do dílčího daňového základu ostatní příjmy patří všechny zdanitelné příjmy, které nebyly zachyceny v předchozích dílčích daňových základech a netvořily v rámci výše uvedených druhů příjmů samostatné základy daně.

Nejdůležitější oblastí pro drobného podnikatele je jistě oblast daňová, která je často komplikovaná, administrativně náročná a nepřehledná, většinou vyžadující odborné vedení. Někdy i daňový poradci mají problém se orientovat v novinkách v daňové problematice. Dle mého názoru by mělo dojít v celé daňové oblasti ke značnému zjednodušení, aby i živnostník si dokázal vyplnit třeba daňové přiznání či jiné potřebné dokumenty a nemusel platit odborníka.

4. DOPADY ZMĚN V DANÍCH Z PŘÍJMŮ A V SYSTÉMU SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2003 - 2005

4.1 Průběh celostátního inkasa daní v ČR v letech 2003, 2004 a 2005

Cílem této kapitoly bylo srovnání daňových příjmů v letech 2003, 2004 a 2005. Velice mě zajímalo, zda zavedení povinného minimálního základu daně z příjmů fyzických osob v roce 2004 přineslo do státního rozpočtu větší či menší příjem, než vláda očekávala.

Tabulka č. 2: Daňové příjmy krajů a obcí v ČR v letech 2003-2004

Daňové příjmy krajů a obcí (údaje v mld. Kč)					
			2003	2004	2005
DPPO			110, 4	112, 1	142, 3
DPFO závislá činnost			94, 6	102, 6	110, 7
DPFO zvláštní sazba			7, 2	6, 6	6, 4
DPFO podávajících příznání			22, 1	24, 1	26, 6

Zdroj: Ministerstvo financí [online]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/dane_cla.html >

Z tabulky je patrné, že nárůst do státního rozpočtu byl zanedbatelný.

Dále jsem se snažila zjistit, kolik bylo zaregistrováno osob podnikajících na základě živnostenského oprávnění v letech 2003 až 2005. Na dotaz směřovaný ČSÚ se mi dostalo následující odpovědi, že v roce 2003 bylo zaregistrováno 1 671 031 živnostníků, v roce 2004 byl nárůst jen na 1 674 595 živnostníků a v roce 2005 1 676 634. Z toho lze usuzovat, že v roce 2003 začalo podnikat 64 639 živnostníků, v roce 2004 po zavedení povinného minimálního základu již jen 54 166, a nakonec v roce 2005 je to pouze 33 776 živnostníků. Z toho je patrné, že zavedení povinného minimálního základu přispělo pouze k nepatrnému nárůstu příjmů do státního rozpočtu a ke vzniku o polovinu méně nových živnostníků.

4. 2 Srovnání změn v daních z příjmů v zemích EU a v ČR

K této kapitole je hlavním zdrojem informací publikace „Structures of the Taxation Systeme in the European Union“, kterou vydala Evropská komise v roce 2003.

Tento dokument shromáždil daňové údaje patnácti členských zemí v období 1995 až 2001 a protože se daňové systémy v členských státech EU značně lišily, museli tvůrci publikace sjednotit informace z jednotlivých národních účetních výkazů. Takže byla vytvořena speciální metodologie nazvaná ESA95⁷. Tato nová metodologie je důležitým krokem k harmonizaci v oblasti definování registračních pravidel a detailnějšího srovnání mezi daněmi v členských státech. Účelem dokumentu je tedy zobrazení vývoje daní v jednotlivých členských státech za sledované období. Publikace daně člení podle hlavního typu zdanění (přímé, nepřímé daně a příspěvky na sociální zabezpečení), podle úrovně státní správy (centrální a místní správa, fondy sociálního zabezpečení a instituce Evropské unie) a nakonec podle ekonomické funkce (tj. zdanění spotřeby, zdanění práce a zdanění kapitálu). Ve své práci se zaměřím pouze na členění podle hlavního typu zdanění.

Dokument se zabývá celkovým daňovým zatížením, které je vyjádřeno jako poměr souhrnného daňového inkasa a povinných sociálních příspěvků k HDP v procentním vyjádření.

Pro srovnání s Českou republikou jsou ze stránek ministerstva financí použita data z let 1995 až 2001, která jsou přepočtena na procenta z HDP v ČR. Není to jistě plně srovnatelné s metodologií ESA95, ale pro hrubou komparaci s EU to jsou údaje, dle mého názoru, dostačující.

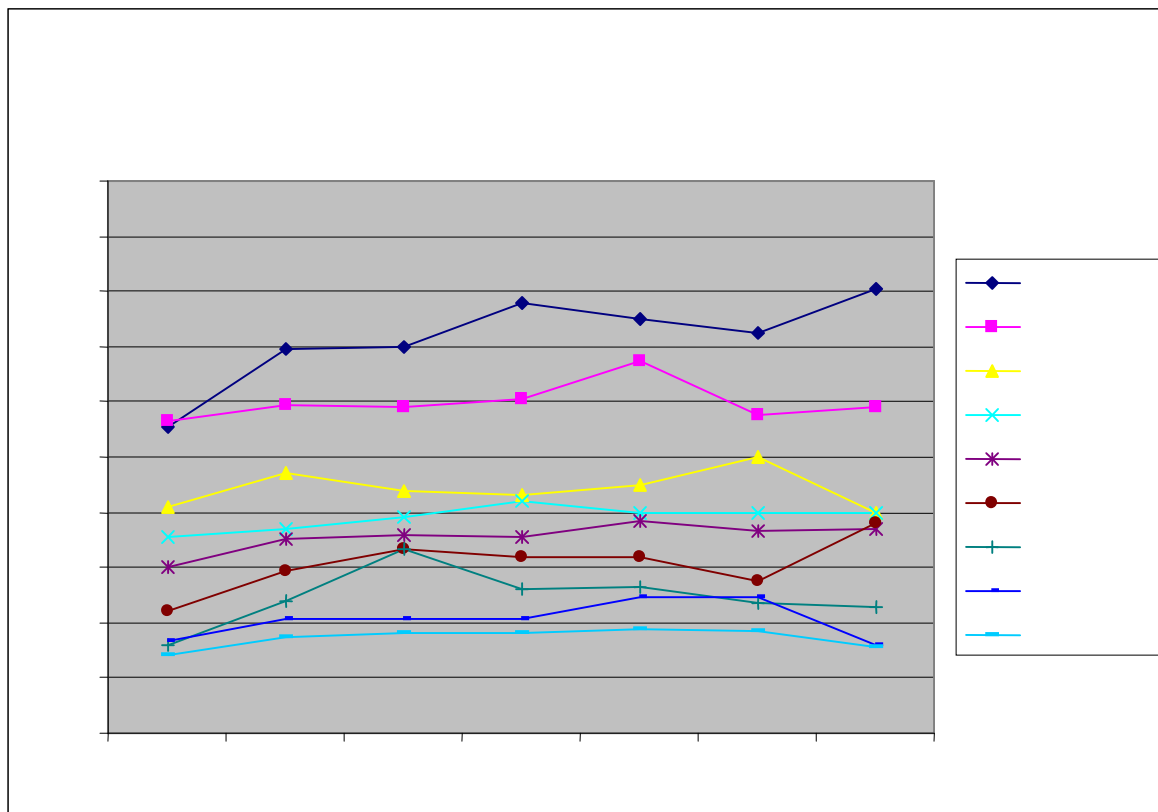
4.2.1 Daňové výnosy celkem

Od devadesátých let řada členských států snižuje daňové zatížení v porovnání s růstem domácího produktu. Zvláště snižováním sazeb osobních důchodových daní nebo daně ze zisku společnosti. Přijaté daňové reformy, týkající se přímých daní, se liší, co do rozsahu, tak i podobností. Většinou směřují ke snížení daňového břemene z práce a k redukci sazeb daně ze zisku společností. Na druhou stranu se rozšiřuje daňový základ, takže výnosy v podstatě neklesají. Také fungování kapitálových trhů se zlepšuje. Často bylo snížení důchodových daní kompenzováno zvýšením nepřímých daní. I reformy v oblasti nepřímých daní se velmi různí.

⁷ European Système of Accounts

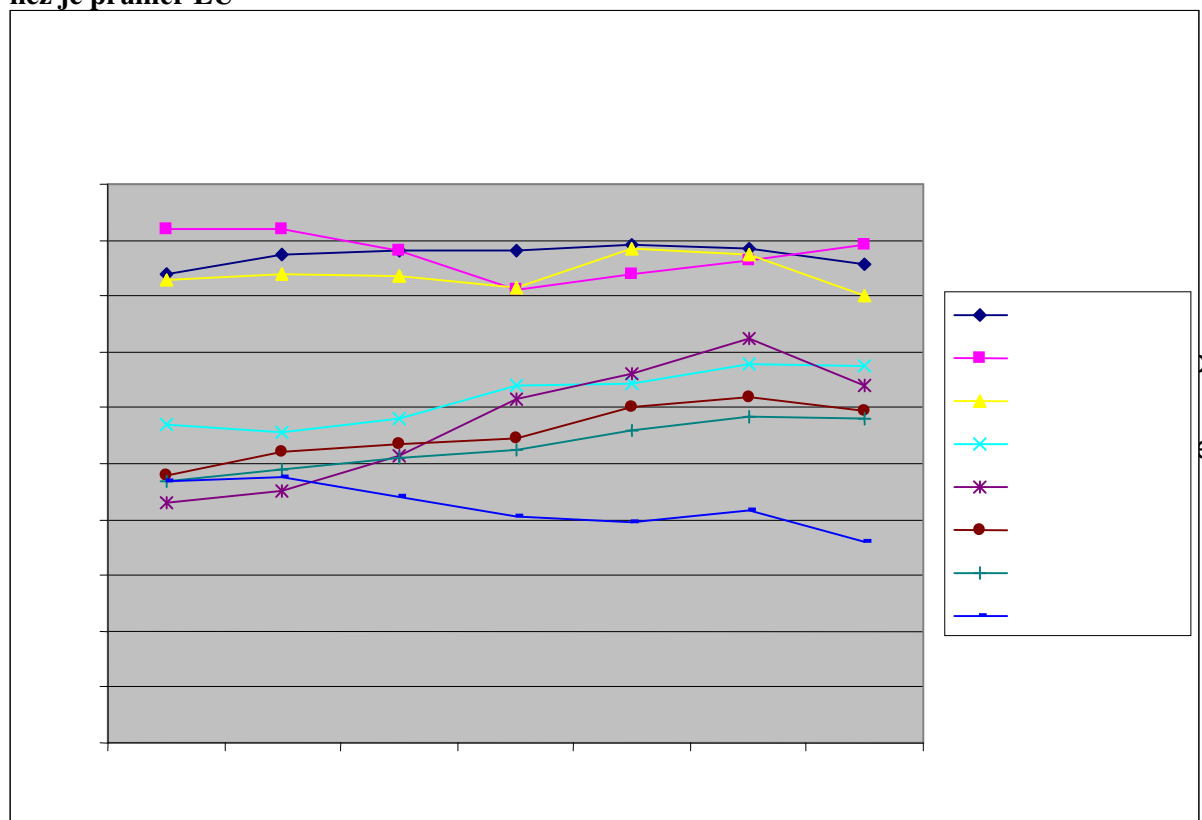
Zatímco poměr daní k HDP v průměru v EU podle údajů z posledních let ve většině států klesá, mezi roky 1995 a 1999 rostl (toto kopíruje celkový hospodářský vývoj – expanze a následná recese). Poměr daní k HDP je relativně vysoký u severovýchodních států a Belgie a relativně nízký je ve Velké Británii, Portugalsku, Španělsku a v Irsku. V případě Irska je to způsobeno snížením celkového daňového zatížení (však se také tento stát svým daňovým systémem zcela vymyká vývoji v ostatních státech Unie a Irsko se tak řadí mezi tzv. daňové ráje). Na opačném pólu grafu se nachází severní státy. Zatímco daňové výnosy Dánska a Finska zůstaly po těchto sedmi letech prakticky na stejné úrovni, Švédsko se s nárůstem výnosů ze 49,1% na 54,1% vymyká. Z grafů číslo 1 a 2 je patrné, že nejstrměji ze všech států EU rostla daňová kvóta v Řecku. Růst se zastavil v roce 2000 a pokles této hodnoty v roce 2001 pak zřejmě odpovídá zastavení hospodářského růstu v tomto roce i v jiných zemích Unie. Průměr Evropské unie osciluje kolem hodnoty 41% rovněž s mírným poklesem v posledním roce. Podle mezinárodních měřítek však zůstává poměr celkových daní k HDP v zemích EU poměrně vysoký. Z grafů číslo 1 a 2 je patrné, že kromě Irska nebyl žádný ze států ochotný snížit vládní výdaje.

Graf č. 1: Daňové výnosy celkem (včetně soc. příspěvků) jako % HDP státy s vyššími hodnotami než je průměr EU

Mezi členskými státy jsou patrné rozdíly, co se týče složení daní. Severské státy (Švédsko, Dánsko a Finsko) mají tradičně relativně vysoký podíl přímých daní na celkových příjmech. Naopak jižní státy (Portugalsko a Řecko) mají relativně vysoký podíl nepřímých daní v porovnání s průměrem EU. Redistribuce v daňovém mixu je patrná zejména u Francie, Nizozemí, Finska a Itálie. Ve všech těchto státech je pokles ve výběru daní. V Dánsku, Británii a Irsku mají nízkou účast sociálních příspěvků na celkových daňových příjmech. V porovnání s tím jsou v Německu příspěvky velké.

Graf č. 2: Daňové výnosy celkem (včetně soc. příspěvků) jako % HDP státy s nižšími hodnotami než je průměr EU

Zdroj: Structures of the Taxation Systeme in the European Union

Struktura změn ve sledovaném období se mezi členskými státy liší. Evidentní je jen jeden trend, a to růst příjmů z přímých daní (měřený jako % HDP) i přes snížení zavedených daňových sazeb. To může být v řadě států způsobeno ekonomickým růstem, který posunul daňové poplatníky do vyšších příjmových skupin, což pak vyústilo ve vyšší reálné daňové příjmy pro stát. Podnikům zase díky ekonomickému růstu vzrostly zisky a z toho důvodu byly nuceny zaplatit více na dani ze zisků společností. Jak je patrné z grafů 1,2 tak tento trend se zastavil v roce 2001, kdy došlo ke zpomalení ekonomického růstu v řadě států EU.

Mimo to se ještě snížení daňových sazeb často kompenzovalo snížením daňových odpočtů od daňového základu. Navíc byly omezeny speciální pobídky týkající se daní z příjmů a to jak fyzických, tak i právnických osob. Tento vývoj je jednoznačně kopírován i v České republice. Dalším způsobem jak zvýšit daňové výnosy je přesunutí daňového břemene na jiné daně, zejména na nepřímé daně. Nárůst nepřímých daní v poměru k HDP byl výrazný u řady členských států.

Podle vývoje daňových výnosů celkem lze soudit, že se ve státech Unie, s výjimkou Řecka a Irska, objem daní celkem v poměru k HDP příliš nemění. Irsko má významně sestupný trend. Průměr EU se ve sledovaném období pohybuje mezi 40,8% a 41,8%, takže maximální změna je jeden procentní bod. Výběr daní tedy zůstává přibližně na stejné výši a poměr výnosů na HDP se v jednotlivých členských státech pohybuje v rozmezí 33% až 54%.

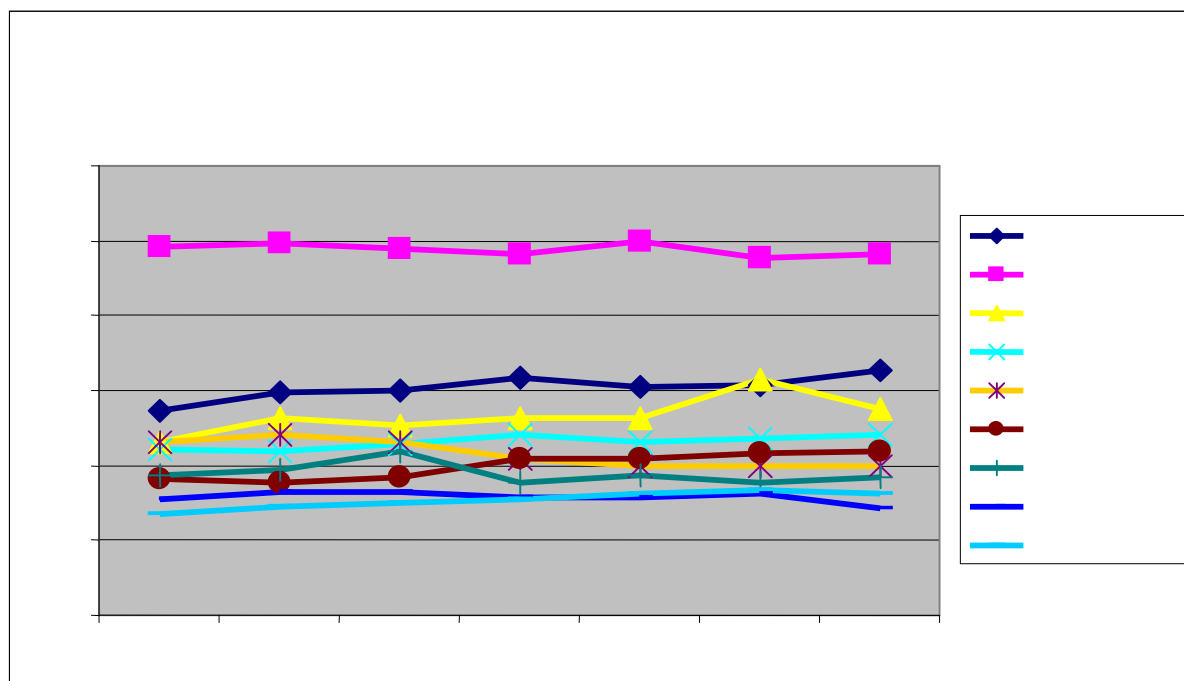
V ČR složená daňová kvóta v období 1995 až 2001 klesá z původních 40,1% na 38,4%⁷.

⁷ Ministerstvo financí České republiky

4.2.2 Výnosy z přímých daní

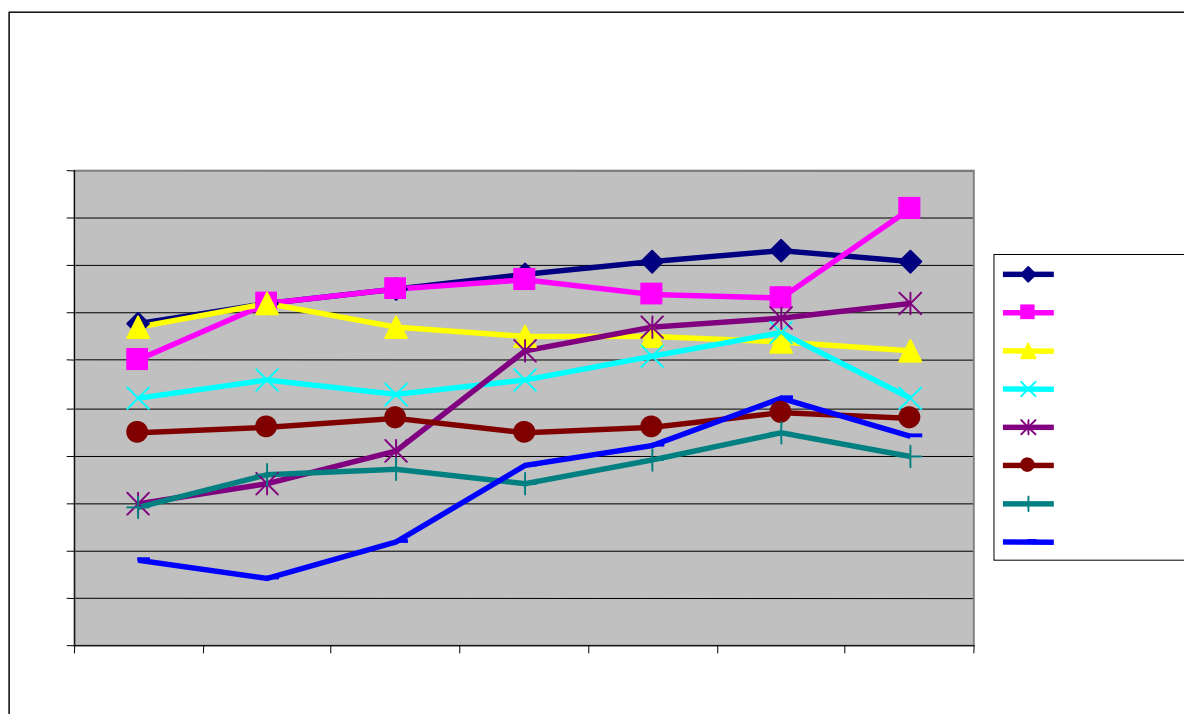
Rozhodování o přímých daních mezi jednotlivými státy Unie zatím není předmětem harmonizace. V rámci fungování jednotného trhu se postupně smluvně řeší u přímých daní zamezení dvojímu zdanění. Spolupráce je však do budoucna nutná. Diskutuje se například o sjednocení daní z kapitálových výnosů. Proti sjednocování jsou však především finanční centra jako je londýnská city nebo lucemburské banky.

Graf č. 3: Přímé daně jako % HDP – státy s vyššími hodnotami než je průměr EU

Zdroj: Structures of the Taxation System in the European Union

Graf č. 4: Přímé daně jako % HDP – státy s nižšími hodnotami než je průměr EU

Zdroj: Structures of the Taxation Systéme in the European Union

Z grafů číslo 3 a 4 je patrné, že v této oblasti se projevují opravdu velké rozdíly ve výběru daně. Přímé daně (hlavně osobní důchodová daň a daň ze zisku společnosti) kolísají mezi 9% HDP v Řecku a 31% v Dánsku (průměr EU leží v rozmezí 13% až 14%). Linie grafů v podstatě kopírují (jsou rovnoběžné) průměr EU.

Severské státy mají vysoký podíl přímých daní na HDP: 17% - 21% ve Finsku, 21% u Švédska a u Dánska činí průměr 31%, což je nejvyšší nejen v EU, ale v celé OECD.

Severské státy mají při bližším pohledu vysoké osobní důchodové daně; zatímco průměr EU je 10%, Švédsko má výnosy v průměru 17% a Dánsko dokonce 26%. Zdanění zisku společností se u obou států pohybuje blízko průměru EU a tím se řadí mezi členské státy s nízkým zdaněním.

Irsko jako rozvíjející se ekonomika zastává daňovou diferenciaci podle sektorů: pro průmyslová a finanční odvětví platila v průměru 10% sazba daně z příjmů, u ostatních byla do roku 1999 aplikována 32% sazba daně.

Nyní byla daňová sazba sjednocena na 12,5%, což představuje třetinu průměru EU. Další výraznější pokles proběhl už jen v Lucembursku, kde daňové výnosy klesly z 18% na 16%, takže jsou v současnosti nižší než v Belgii a Velké Británii.

K většímu růstu došlo u států, které se svými výnosy pohybují pod průměrem EU. Rakousko se růstem z původních 12% na 15% HDP dostalo nad průměr Unie. Vzrostly u něj totiž výnosy z obou hlavních přímých daní, tj. z osobních důchodů i ze zisku společností. Další nárůst proběhl u Francie z 9% na 13,2%, opět vzrostly obě daně, a u Řecka. To mělo původně nejnížší výnosy 7,4% v roce 1996, jež vzrostly na 10,4% v roce 2000. Takže jsou vyšší než v Portugalsku. Středomořské státy mají obecně nízký poměr výnosů z přímých daní k HDP. Řecko a Portugalsko mají nejnížší výnosy z osobních důchodových daní, zatímco zdanění podniků je nejvyšší v Německu.

V České republice daňová kvóta klesla z 10,6% HDP v roce 1995 na 9,8% v roce 2001. Pohybuje se tedy pod průměrem EU, a to spíše díky snížení daně z příjmů právnických osob. Přesto sazba 31%, která od 1.1.2006 poklesla na 24%, patří obecně mezi vyšší a lze jen doufat, že se uskuteční další její snižování.

Dle mého názoru, je to velmi pozitivní jev, že daňová kvóta klesla z 10,6% HDP na 9,8% HDP, i když nepatrně. Snížení daní znamená pro drobného podnikatele možnost více investovat do zboží, technologií a také zaměstnat více lidí.

Shrnutí

Sledované období 1995 až 2001 v daňové oblasti EU reprezentuje završení vytvořeného jednotného vnitřního trhu bez cel a se zavedením harmonizované DPH. Místo cel se teď pouze statisticky vyhodnocují data od jednotlivých plátců DPH registrovaných v jediném registru pro celou Unii. Tak je zajištěn dozor nad pohybem zboží v EU. Zatímco pro harmonizaci nepřímých daní, a to především u DPH, se jednotlivé členské státy shodly na společném postupu, u přímých daní se stále diskutuje zda provést harmonizaci (direktivy) nebo se omezit jen na doporučení. Příspěvků na sociální zabezpečení se zatím harmonizace ani koordinace nedotýká.

U přímých daní bylo direktivami dosaženo harmonizace pouze u fúzí, mateřských a dceřiných společností. Dále bylo dosaženo smlouvy ohledně arbitráží, která má zabránit dvojímu zdanění. Ostatní cíle daňové politiky EU u přímých daní zůstávají ve fázi projednávání. Při srovnání grafů číslo 3 a 4 je patrné, že linie jednotlivých států v podstatě kopírují (jsou rovnoběžné) průměr EU. Z toho je zřejmé, že do výnosů direktivy EU významně nezasáhly, vzestup patrně souvisí s hospodářskou expanzí do roku 2000, kde se zastavila. Výjimku tvoří Rakousko, kdy na rozdíl od ostatních zemí, výnosy v roce 2001 vzrostly.

Cílem mé části bylo posoudit, jak jednotlivá daňová opatření ovlivňují skutečné politiky členských států. Z prostudovaných materiálů jsem dospěla k následujícím závěrům:

- Vývoj daňových politik jednotlivých členských států zůstává i nadále odlišný.
- Harmonizace postoupila, i když jen zvolna, v oblasti nepřímých daní. I zde bude nadále třeba v další harmonizaci pokračovat.
- V oblasti přímých daní bude pozvolné snižování daňových sazeb spíše důsledkem daňové konkurence. Koordinace je v této oblasti stále předmětem diskusí.
- V oblasti příspěvků na sociální zabezpečení nebyly plánovány žádné změny, které by vedly k harmonizaci nebo koordinaci, a tak zůstaly pro jednotlivé státy ve stejném rozvrstvení v průběhu všech sledovaných šesti let.

4.3 Sociální pojištění osoby samostatně výdělečně činné v České republice

Sociální pojištění se v České republice skládá z několika subsystémů. Za prvé je to **veřejné zdravotní pojištění**, které slouží ke krytí výdajů spojených s financováním nutné zdravotní péče. Druhým systémem je **nemocenské pojištění**, které má podnikatelům pro nemoc nebo úraz krátkodobě neschopným výdělečné činnosti pomoci nahradit chybějící příjmy z ní. Třetím subsystémem je **důchodové pojištění**, které pomáhá zejména v případě dlouhodobé nebo trvalé neschopnosti pracovat. Druhý a třetí subsystém jsou dohromady označovány jako **sociální zabezpečení**. [6]

Příspěvky na sociální zabezpečení jsou jednou z nejmladších daní. Poprvé byly zavedeny roku 1880 v bismarckovském Německu pro státní zaměstnance. Nedlouho poté vznikly veřejné fondy s příspěvky zaměstnavatelů a zaměstnanců. Nejdříve pro průmyslové dělnictvo, později i pro ostatní profese. Dnes se sociální pojištění vztahuje nejen na zaměstnance, ale také na samozaměstnavatele – osoby samostatně podnikající. K masivnímu rozvoji zavádění příspěvků na sociální zabezpečení došlo v západní Evropě po druhé světové válce.

Příspěvky na sociální zabezpečení mají kryt výdaje spojené s potřebou finančních zajištění následujících plateb:

- starobních a invalidních důchodů,
- nemocenských dávek,
- dávek v mateřství,
- dávek v nezaměstnanosti,
- náhrad při pracovních úrazech,
- dalších dávek podle konkrétních podmínek v různých zemích,
- zdravotnických služeb.

Osoby samostatně výdělečně činné nejsou jen podnikatelé podnikající na základě živnostenského listu, ale všechny osoby vykonávající soustavně vlastním jménem a na vlastní odpovědnost činnost za účelem dosažení příjmů, popř. osoby spolupracující při výkonu této činnosti. Může se jednat třeba o samostatně hospodařící zemědělce, umělce, autory, společníky veřejných obchodních společností atd.

Za osoby samostatně výdělečně činné (dále jen OSVČ) jsou osoby, které:

- vykonávají samostatnou výdělečnou činnost nebo
- spolupracují při výkonu samostatné výdělečné činnosti, tj. osoby, na které lze podle zákona o daních z příjmů rozdělit příjmy a výdaje. [5] [6][7]

Osoby, které vykonávají činnost podle autorského zákona, a osoby, které k podnikání nepotřebují žádné povolení (např. profesionální sportovci), se za OSVČ považují pouze v případě, že prohlásí na Okresní správě sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ), že tuto činnost vykonávají soustavně. Pokud toto neprohlásí, nepodávají přehled z důvodu činnosti a odměny za tuto činnost nezahrnují do základu pro odvod pojistného na sociální zabezpečení.

Všechny OSVČ jsou povinny⁸ bez ohledu na výši očekávaného nebo dosahovaného příjmu (to znamená i OSVČ "ve ztrátě"):

- podat na OSSZ na předepsaném tiskopise a ve stanovené lhůtě oznámení o zahájení činnosti,
- podávat každoročně přehled o příjmech a výdajích za předchozí kalendářní rok,
- podat na OSSZ ve stanovené lhůtě oznámení o ukončení samostatné výdělečné činnosti.

OSVČ, která je v kalendářním roce důchodově pojištěna, je povinna za takový rok zaplatit pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

OSVČ, která zahajuje nebo znovu zahajuje samostatnou výdělečnou činnost, je povinna podat oznámení o zahájení činnosti, a to na tiskopise, který je k dispozici na okresní správě sociálního zabezpečení.

Oznámení o zahájení činnosti je třeba podat do osmého dne měsíce po měsíci, v němž bylo podnikání zahájeno (např. den zahájení činnosti 1. nebo 31. května, oznámení musí být podáno do 8. června). Na základě podaného oznámení se v roce zahájení činnosti neplatí zálohy na pojistné.

⁸ Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

Místo oznámení může OSVČ podat i přihlášku. Od měsíce, v němž podala přihlášku, musí platit zálohy a je povinně účastná důchodového zabezpečení ode dne zahájení činnosti, i kdyby v roce zahájení činnosti dosáhla nižšího příjmu, než který zakládá povinnou účast na důchodovém pojištění. [5][6][7]

Rozhodné období pro osoby samostatně výdělečně činné

U osoby samostatně výdělečně činné je rozhodným obdobím kalendářní rok. Nejkratším poměrným obdobím pro OSVČ je jeden kalendářní měsíc. To znamená, že výdělečná činnost, kterou OSVČ provozovala v kalendářním měsíci alespoň jeden den, se posuzuje, jako by tato činnost trvala celý měsíc.

Vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné

Vyměřovacím základem u osoby samostatně výdělečně činné je pro rok 2006 50 % příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení.

U spolupracující osoby se za takový příjem po odpočtu výdajů považuje její podíl na společných příjmech. U osoby samostatně výdělečně činné, která je současně spolupracující osobou, se do příjmů zahrnuje též její podíl na společných příjmech.

U osoby samostatně výdělečně činné, která účtuje v soustavě podvojného účetnictví, společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti se za příjem ze samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení pro účely zdravotního pojištění považuje základ daně z příjmu z této činnosti.

U osoby samostatně výdělečně činné, která je poplatníkem daně z příjmů stanovené paušální částkou podle zvláštního právního předpisu, se za příjem ze samostatné výdělečné činnosti považuje, jde-li o příjmy z činnosti podléhající dani z příjmů stanovené paušální částkou, předpokládaný příjem a za výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů se považují předpokládané výdaje za takový rok.

U osoby samostatně výdělečně činné účtující v hospodářském roce se příjem ze samostatné výdělečné činnosti a výdaje na jeho dosažení, zajištění a udržení, zúčtované v hospodářském roce, zahrnují do kalendářního roku, do kterého jsou vykazovány pro účely daně z příjmů. [3] [5]

Pro osobu samostatně výdělečně činnou to znamená, že do ročního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného zdravotního pojištění se zahrnují pouze příjmy dosažené v příslušném kalendářním roce a od těchto příjmů se odečítají výdaje v tomto roce. Ztráty z jednoho kalendářního roku nelze uplatnit v jiném roce.

Osoba samostatně výdělečně činná je povinna odvést pojistné z výše uvedeného vyměřovacího základu, nejvýše však z maximálního vyměřovacího základu. **Maximální roční vyměřovací základ je pro rok 2006 určen částkou 486 000 Kč;** tato částka se sníží o částku **40 500 Kč** za každý kalendářní měsíc uvedený v odstavci 2 písm. a) větě druhé a písm. b) větě druhé a třetí zákona č. 589/1992 Sb., o daních z příjmů, a za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc nebyla vykonávána samostatná výdělečná činnost. **Maximální výše ročního pojistného je potom 65 610 Kč.**

Maximální měsíční záloha je podle zákona 13,5 % z jedné dvanáctiny maximálního vyměřovacího základu, tj. 5 468 Kč.

Je-li vyměřovací základ nižší než minimální vyměřovací základ, je osoba samostatně výdělečně činná povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu. **Minimální měsíční vyměřovací základ činí u OSVČ 4.024 Kč**(pro rok 2005). [5][6][7]

Minimální vyměřovací základ nemusí být u osoby samostatně výdělečně činné dodržen v kalendářních měsících, ve kterých tato osoba:⁹

1. nevykonávala samostatnou výdělečnou činnost ani jeden den (zdravotní pojišťovně je nutno oznamovat zahájení i ukončení výdělečné činnosti),

2. byla po celý kalendářní měsíc:

⁹Placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti upravuje zákon č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

a) uznána práce neschopnou a měla nárok na nemocenské dávky z nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných, popřípadě pobírala takové nemocenské,

b) osobou, za kterou platí pojistné také stát,

c) osobou s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, které se poskytuje mimořádné výhody II. nebo III. stupně podle předpisů o sociálním zabezpečení,

d) osobou, která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak která nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání,

e) osobou, která celodenně, osobně a řádně pečovala alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku. Podmínka se považuje za splněnou jen tehdy, pokud:

- jde o osobní, řádnou a celodenní péči, tj. dítě není svěřeno do péče jiné osobě, třeba i z rodiny, nebo
- dítě není umístěno v zařízení s týdenním či celoročním pobytem, nebo
- dítě předškolního věku není umístěno v jeslích (mateřské škole), popřípadě v obdobném zařízení na dobu, která převyšuje čtyři hodiny denně, nebo
- dítě plnící povinnou školní docházku není umístěno ve školním zařízení či jiném obdobném zařízení po dobu přesahující návštěvu školy,

f) osobou, která je současně vedle samostatné výdělečné činnosti zaměstnancem a odvádí pojistné z tohoto zaměstnání vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro zaměstnance.¹⁰

Důchodové pojištění osoby samostatně výdělečně činné

Účast na důchodovém pojištění je pro OSVČ povinné. Od **1. ledna 2004** jsou OSVČ, které vykonávají hlavní samostatnou výdělečnou činnost, povinné platit důchodové pojištění po dobu, po kterou tuto činnost vykonávají, a to i v případě, že jsou „ve ztrátě“.

¹⁰ Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění ve znění pozdějších změn a doplňků

Vedlejší samostatná výdělečná činnost

Samostatná výdělečná činnost se považuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce

- a) vykonávala zaměstnání a příjem ze zaměstnání, kterého v kalendářním roce dosáhla, činí alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou, která platí k 1. lednu kalendářního roku, za který se posuzuje účast osoby samostatně výdělečně činné na pojištění,
- b) měla nárok na výplatu starobního nebo plného invalidního důchodu,
- c) měla nárok na výplatu příspěvku při péči o blízkou nebo jinou osobu,
- d) vykonávala vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání, nebo civilní službu,
- e) byla nezaopatřeným dítětem nebo
- f) byla ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody déle než tři kalendářní měsíce po sobě jdoucí.

Od 7. května 2004 zde patří i osoba samostatně výdělečně činná, která

- a) má v kalendářním roce nárok na výplatu částečného invalidního důchodu,
- b) má v kalendářním roce nárok na rodičovský příspěvek.[5] [6]

Samostatná výdělečná činnost se považuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost v těch kalendářních měsících, v nichž po celý měsíc byla vykonávána samostatná výdělečná činnost a současně trvaly skutečnosti uvedené výše; jestliže samostatná výdělečná činnost byla vykonávána jen po část kalendářního měsíce, považuje se samostatná výdělečná činnost za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud po tu část kalendářního měsíce, po kterou byla vykonávána samostatná výdělečná činnost, tyto skutečnosti současně trvaly. Výše příjmu ze zaměstnání dosaženého v kalendářním roce není přitom rozhodná pro posouzení, zda se samostatná výdělečná činnost považuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.

OSVČ je v kalendářním roce účastna pojištění po dobu, po kterou **vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost**, pokud její příjem z vedlejší samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení dosáhl v kalendářním roce alespoň rozhodné částky.

Rozhodná částka činí **2,4násobek** částky, která se stanoví jako **součin všeobecného vyměřovacího základu** za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se posuzuje účast na pojištění, **a přepočítacího koeficientu** pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu.

Minimální měsíční vyměřovací základ činí u OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou činnost **1 789 Kč** pro rok 2005. [7]

Hlavní samostatná výdělečná činnost

Minimální měsíční vyměřovací základ činí u OSVČ vykonávající hlavní samostatnou činnost **4 024 Kč¹¹** (pro rok 2005)

Jestliže OSVČ v kalendářním roce vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost i vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, stanoví se příjem z vedlejší samostatné výdělečné činnosti tak, že se příjem ze samostatné výdělečné činnosti dosažený v kalendářním roce po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení vydělí počtem kalendářních měsíců, v nichž byla aspoň po část měsíce vykonávána samostatná výdělečná činnost, a výsledná částka se vynásobí počtem kalendářních měsíců, v nichž alespoň po část měsíce vykonávána vedlejší samostatná výdělečná činnost.

Za výkon samostatné výdělečné činnosti a vedlejší samostatné výdělečné činnosti se pro účely stanovení příjmu nepovažuje kalendářní měsíc:

- v němž po celý měsíc osoba samostatně výdělečně činná měla nárok na nemocenské z nemocenského pojištění OSVČ,
- popřípadě pobírala takové nemocenské, vykonávala službu v ozbrojených silách (civilní službu)

¹¹ Česká správa sociálního zabezpečení [online].
Dostupné z <http://www.cssz.cz/osvc/pojisteni_osvc.asp#clanek3>

- nebo pobírala peněžitou pomoc v mateřství (peněžitou pomoc) z nemocenského pojištění OSVČ.

Rozhodná částka se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.

Rozhodná částka se sníží o jednu dvanáctinu za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc nebyla vykonávána vedlejší samostatná výdělečná činnost, a za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc osoba samostatně výdělečně činná vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost měla nárok na nemocenské z nemocenského pojištění OSVČ, popřípadě pobírala takové nemocenské, vykonávala službu v ozbrojených silách (civilní službu) nebo pobírala peněžitou pomoc v mateřství (peněžitou pomoc) z nemocenského pojištění OSVČ. Dvanáctina uvedená ve větě první se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.

OSVČ, která dosáhne příjmu zakládajícího povinnou účast na důchodovém pojištění, nepodává přihlášku k účasti. Účast jí vznikne na základě přehledu.[7] [9]

Přihláška k účasti na důchodovém pojištění může být podána kdykoliv v průběhu kalendářního roku, za který se podává, a v následujícím roce až do podání přehledu, včetně dne jeho podání.

Podáním přihlášky vzniká účast na důchodovém pojištění povinně v těch měsících, v nichž byla činnost vykonávána (ode dne zahájení do dne ukončení činnosti, resp. od 1.1. do 31.12., byla-li činnost vykonávána po celý rok).

Nemocenské pojištění osoby samostatně výdělečně činné

Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné a vzniká na základě přihlášky. Nemocenského pojištění může být OSVČ účastná jen v těch kalendářních měsících, v nichž je povinna platit zálohy. Není-li povinna platit zálohy a chce být nemocensky pojištěna, musí podat přihlášku i k účasti na důchodovém pojištění, aby byla povinna platit zálohy.

Pojistné na nemocenské pojištění se stanoví z měsíčního vyměřovacího základu ve výši 4,4 % a je to stanoveno v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.[7]

Minimální výše záloh na nemocenské pojištění činí u OSVČ provozujících **hlavní činnost 178 Kč** a u OSVČ s **vedlejší činností 79 Kč za období 2006.**

Nemocenské pojištění může vzniknout ode dne zahájení (znovuzahájení) činnosti, pokud přihláška k účasti na nemocenském pojištění byla podána do osmi dnů od zahájení (znovuzahájení) činnosti a jestliže v této osmidenní lhůtě byla zároveň podána i přihláška k účasti na důchodovém pojištění, nebo se obnovuje povinnost platit zálohy na pojistné. Pokud je přihláška podávána po uplynutí osmi dnů od zahájení (znovuzahájení) činnosti, vzniká nemocenské pojištění nejdříve dnem, v němž byla přihláška podána.

Nemocenské pojištění zaniká:

- dnem, od něhož se OSVČ z pojištění odhlásila. Tento den nemůže předcházet dni, v němž byla odhláška podána,
- posledním dnem měsíce, za který byla naposledy zaplacená záloha na pojistné,
- posledním dnem měsíce, za který bylo naposledy zaplaceno pojistné na nemocenské pojištění v případě, že OSVČ dluží za tři měsíce pojistné.

Povinnosti osoby samostatně výdělečně činné ve zdravotním pojištění

Pokud pojištěnec vykonává samostatnou výdělečnou činnost (dále jen "výdělečná činnost"), tzn. je podle výše uvedeného osobou samostatně výdělečně činnou, má vůči své zdravotní pojišťovně podle zákona řadu povinností.

- Je povinen nejpozději do 8 dnů ohlásit u příslušné zdravotní pojišťovny zahájení, případně ukončení výdělečné činnosti. Za zahájení výdělečné činnosti se pro účely zdravotního pojištění považuje okamžik, kdy osoba začne provozovat činnost s cílem "mít příjem" (objednávky, fakturace, uzavření smlouvy o dílo, pohyby na účtu atd.). Za zahájení výdělečné činnosti se naopak nepovažuje pouhé získání živnostenského listu, nebo jiného oprávnění k provozování samostatné výdělečné činnosti.
- Je povinen odvádět na účet zdravotní pojišťovny pravidelně zálohy na pojistné, pokud není od placení těchto záloh zákonem osvobozen.
- Je povinen do 8 dnů po podání daňového přiznání za předchozí zdaňovací období předložit každé zdravotní pojišťovně, u které byl ve zdaňovaném období pojištěn, vyplněný formulář PŘEHLED o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné. Současně s PŘEHLEDEM je povinen předložit i doklad o dni podání daňového přiznání a doplatit ve stejné lhůtě případný nedoplatek pojistného.

- I pojištěnec, je-li osobou samostatně výdělečně činnou, ale podle zvláštního předpisu není povinen podávat daňové přiznání, je povinen podat PŘEHLED do 8. dubna roku následujícího po roce, za který se PŘEHLED podává. Jedná-li se o pojištěnce (osobu samostatně výdělečně činnou), který účtuje v hospodářském roce, je povinen vždy do 31. března kalendářního roku oznámit své zdravotní pojišťovně, ke kterému datu bude daňové přiznání podávat, pokud ho podává po 31. březnu.
- V případě opravy v daňovém přiznání je povinen do 8 dnů od zjištění skutečností, které vedly k opravě daňového přiznání, předložit všem zdravotním pojišťovnám, u kterých byl ve zdaňovaném období pojištěn, opravný PŘEHLED a do 30 dnů doplatit dlužné pojistné.
- Na vyžádání zdravotní pojišťovny je povinen předložit účetní doklady, které jsou potřebné k provedení kontroly odvodu pojistného.

Pokud osoba samostatně výdělečně činná změní zdravotní pojišťovnu, je povinna předložit nově zvolené zdravotní pojišťovně doklad o výši záloh na pojistné vypočtených z vyměřovacího základu. Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. .[7] [9]

Platba pojistného na zdravotní pojištění

V roce 2005 sloužilo jako podklad pro výpočet vyměřovacího základu průměrná cena za rok 2003. Ministerstvo zdravotnictví na základě § 3a odst. 2 zákona č. 592/1992 Sb. sdělilo, že průměrná hrubá měsíční nominální mzda zaměstnanců v národním hospodářství v roce 2003 činila 16 920 Kč. Minimální měsíční pojistné pro rok 2005 se tedy vypočítá takto: $16920 / 2 \times 0,135 = 1143$ Kč po zaokrouhlení.

Vzhledem k rychle rostoucí průměrné mzdě můžeme i v roce 2006 čekat vcelku podstatné zvýšení minimální částky. Tyto částky představují povinné minimum a nevrací se ani v případě dosažení ztráty za rozhodné období.

Platba pojistného na zdravotní pojištění:

- výše pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu,
- výši pojistného je jeho plátce povinen si sám vypočítat,

- pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru,
- pojistné, zálohy, penále, pokuty, nedoplatky a přeplatky se platí v české měně:

a) bezhotovostním převodem z účtu plátce vedeného u banky na účet příslušné zdravotní pojišťovny (za pojištěnce Všeobecné zdravotní pojišťovny (dále jen VZP) na účet okresní pojišťovny VZP), konstantní symbol pro hromadné i individuální platby je 0558; variabilním symbolem je zpravidla rodné číslo pojištěnce,

b) v hotovosti poštovní poukázkou (u pojištěnců VZP na účet okresní pojišťovny VZP), konstantní symbol 379 je vytištěn na poukázce, variabilní symbol zpravidla je rodné číslo plátce pojistného, poukázky jsou k dispozici v příslušné zdravotní pojišťovně.[7]

Splatné závazky je plátce pojistného povinen uhrazovat v pořadí:

1. pokuty,
2. penále,
3. nejstarší nedoplatky pojistného.

Pokud plátce pořadí nedodrží, může jeho platby v tomto pořadí použít zdravotní pojišťovna. O takovém postupu plátce informuje.

Pokud bylo pojistné nebo záloha na pojistné zaplacené jiné než příslušné zdravotní pojišťovně, popřípadě jinému subjektu, nebo pokud platba byla poukázána pod nesprávným variabilním symbolem, považuje se pojistné nebo záloha na pojistné za nezaplacené ve stanovené lhůtě.

Osoby samostatně výdělečně činné platí pojistné formou záloh na pojistné a doplatku pojistného.

Zálohy OSVČ jsou splatné od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce. Z toho vyplývá, že není možno si pojistné předplatit na více měsíců. Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den.

Doplatek rozdílu mezi zaplacenými zálohami a skutečnou výší pojistného za příslušný rok je vždy splatný do 8 dnů ode dne, kdy bylo nebo mělo být podáno daňové přiznání za příslušný rok. U osob, které daňové přiznání nepodávají, je doplatek splatný do 8. dubna.

Výši pojistného je OSVČ povinna si sama vypočítat a pojistné se zaokrouhluje vždy na korunu nahoru. [7] [9]

Pokud byla OSVČ během roku pojištěna u několika zdravotních pojišťoven (změnila v průběhu roku zdravotní pojišťovnu), musí odvést těmto pojišťovnám poměrnou část pojistného podle doby pojištění u každé pojišťovny.

Zálohy na pojistné i doplatky pojistného poukazují OSVČ na bankovní účet příslušné zdravotní pojišťovny.

Variabilním symbolem pro platby OSVČ je zpravidla rodné číslo plátce pojistného, případně zvláštní číslo, které bylo plátcovi přiděleno zdravotní pojišťovnou.

Vyplnění čísla účtu zdravotní pojišťovny a variabilního symbolu na platebním příkazu do banky nebo na poštovní poukázce je nutno věnovat velkou pozornost. Jejich chybné vyplnění může vést k úhradě jinému subjektu než příslušné zdravotní pojišťovně nebo k chybnému přiřazení platby plátcovi pojistného, případně i k vyměření penále.

Osoba samostatně výdělečně činná, za kterou platí pojistné také stát

Vyměřovacím základem pro výpočet pojistného osoby samostatně výdělečně činné, za kterou je po celý kalendářní rok plátcem pojistného i stát (důchodce, student, osoba pobírající rodičovský příspěvek a podobně), je 50% pro rok 2006 částky přesahující, po odpočtu výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmu, dvanáctinásobek vyměřovacího základu, ze kterého platí pojistné stát. Jinými slovy, v měsících, ve kterých je za OSVČ po celý kalendářní měsíc plátcem pojistného i stát, odečítá OSVČ od 1.1.2004 od příjmů kromě výdajů ještě částku 3 520 Kč.

V měsících, ve kterých je OSVČ osobou, za kterou je plátcem pojistného stát pouze po část kalendářního měsíce, se vyměřovací základ určí jako u OSVČ, za kterou stát plátcem pojistného není (není žádný odpočet).

Vzhledem k tomu, že možnost odpočtu byla k 1. 8. 2004 zrušena, uplatní si OSVČ poměrnou část pouze za měsíce leden až červenec.

Nemoc u osoby samostatně výdělečně činné

Za kalendářní měsíce, v nichž byla OSVČ uznána po celý kalendářní měsíc práce neschopnou nebo jí byla nařízena karanténa podle předpisů o opatřeních proti přenosným nemocem, nemusí platit zálohy na pojistné. [5][7]

Toto ustanovení však nezabývá OSVČ povinností zaplatit při ročním vyúčtování pojistné z celého příjmu (po odečtení výdajů) dosaženého z výdělečné činnosti za rozhodné období. V měsících, ve kterých byla OSVČ po celý kalendářní měsíc uznána práce neschopnou a měla nárok na nemocenské z nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných, popřípadě pobírala takové nemocenské, však nemusí při ročním vyúčtování dodržet minimální vyměřovací základ.

4.4 Srovnání sociálního zabezpečení v zemích EU a v ČR

V zemích Evropské unie se sociální zabezpečení velice liší - od žádného po velmi vysoké. Česká republika se řadí mezi země s nejvyššími odvody.

Finanční částka, kterou odevzdávají občané Evropské unie státu na sociálním zabezpečení je v některých případech dosti vysoká. U některých států je dokonce vyšší než samotná daň z příjmu. Dle mého názoru si vždy lidé stěžují pouze na vysoké daně, sociální zabezpečení stojí tak trochu v pozadí a mnoho lidí ani neví, k čemu odvedené peníze slouží.

Jednotlivé vlády s poklesem sociálního zabezpečení v současné době příliš nepočítají. Přitom snížení daní nebo sociálního zabezpečení je osvědčený impuls ke zrychlení růstu ekonomiky. Na druhou stranu je ze státních peněz nutno řešit sociální problémy, které trh není schopen sám zvládnout.

Sociální zabezpečení je pro státy Evropské unie velmi výhodné v tom, že se nedá snižovat různými odpočitatelnými položkami či slevami jako daně z příjmů. Navíc jeho odvod či kontrola je jednoduchá a úniky minimální - na rozdíl od DPH či spotřební daně.

Odvod sociálního zabezpečení leží z větší míry na zaměstnavateli, který musí pojištění srazit a odvést za své zaměstnance a ještě nutně připlatit, čímž se výrazně zvyšují jeho mzdové náklady. Zaměstnanci je z hrubé mzdy sražena pouze nižší část celkového odvodu na pojistném, a proto nemají občané vůči tomuto druhu státního odvodu tak negativní postoj jako vůči dani z příjmu.

Z největší části plynou peníze vybrané ze sociálního zabezpečení na výplatu důchodů, které jsou ve všech zemích Evropské unie alespoň z části založené na průběžném systému financování, kdy současně pracovní aktivní občané vydělávají na důchody penzistů. [3]

Položila jsem si dvě základní otázky, a to:

Kde v EU odvádí občané nejvyšší platby na sociální pojištění?

A ve které zemi EU neplatí občané sociální zabezpečení žádné?

Nejvyšší sociální zabezpečení je v Itálii

Nejvíce na sociálním zabezpečení odvedou Italové, při součtu odvodu zaměstnavatele a zaměstnance přes 32 % z hrubé mzdy. Je třeba ovšem na druhou stranu poznamenat, že v Itálii je velmi nízké zdravotní pojištění, takže v celkovém souhrnu tam nejsou odvody na pojistném ze zemí Evropské unie nejvyšší. [7] [8]

Sociální zabezpečení se neplatí v Dánsku

V Dánsku se jako v jediné zemi Evropské unie neplatí sociální zabezpečení. Občané ovšem platí velmi vysoké daně z příjmu fyzických osob, v případě nutnosti lékařského ošetření jsou náklady na jejich zdravotní ošetření proplaceny přímo státem. Navíc si většinou sami přispívají nemalé finanční prostředky na penzijní připojištění.

V Belgii, Irsku, Portugalsku, Španělsku a Velké Británii neplatí občané zvlášť důchodové zabezpečení a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti, ale je zde zavedena pouze jedna sazba, která kryje jak náklady na případné lékařské ošetření či léky, tak sociální situace jako příspěvek na politiku zaměstnanosti či do státního povinného penzijního systému.

V Německu odvádějí občané ze své hrubé mzdy 9,55 %, a to na důchodové pojištění, dále ještě ovšem odvádějí 3,55 % na aktivní politiku zaměstnanosti.

V České republice odvádíme pouze sociální zabezpečení, které ovšem v sobě zahrnuje jak příspěvek na důchodové zabezpečení, tak příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. V Německu plynou tyto odvody na dva rozdílné státní účty. [5]

Není jistě bez zajímavosti, že v Nizozemí odvádí sociální zabezpečení pouze zaměstnanec a zaměstnavatel nikoliv. Dle mého názoru jsou odvody v České republice na sociální zabezpečení hodně vysoké a velmi zvyšují náklady podnikatelům v České republice.

Jak je patrné z přiložené tabulky číslo 3, patří odvody na sociální zabezpečení v České republice k nejvyšším v Evropské unii.[7]

Tabulka č.3: Sociální zabezpečení v zemích EU v roce 2003

Sociální zabezpečení v zemích EU v roce 2003

Stát	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	Celkem
Belgie*	13,07 %	32,35 %	45,42 %
Dánsko	0 %	0 %	0 %
Finsko	4,4 %	17,3 %	21,7 %
Francie	6,55 %	8,2 %	14,75 %
Irsko*	4 %	8,5 %	12,5 %
Itálie	8,89 %	23,81 %	32,7 %
Lucembursko	8 %	8 %	16 %
Německo	9,55 %	9,55 %	19,1 %
Nizozemí	17,9 %	0 %	17,9 %
Portugalsko*	11 %	23,25 %	34,25 %
Rakousko	10,25 %	12,55 %	22,8 %
Řecko	6,67 %	13,33 %	20 %
Španělsko*	4,7 %	23,6 %	28,3 %
Švédsko	7 %	10,21 %	17,21 %
Velká Británie*	8,4 % - 10,0 %	8,9 % - 11,9 %	17,3 % - 21,9 %
Česko	8 %	26 %	34 %

Zdroj: "Sozial Kompass Europa", Herausgeber: Bundesministerium für Gesundheit und soziale Sicherung - Bundesrepublik Deutschland

*státy, kde je pouze jedna sazba pro zdravotní a sociální zabezpečení dohromady.

4.5 Komparace systému zdravotního pojištění v ČR a v EU

V poměru k hrubé mzdě platí pracující v Evropské unii převážně stejnou částku na zdravotní pojištění jako občané České republiky. Přesto, že je v České republice péče hrazená téměř kompletně a v okolních státech nikoli.

Lékařská péče v zemích Evropské unie je kvalitní a dostupná všem občanům. Základní lékařská péče je poskytována zdarma v rámci veřejného zdravotního pojištění. To v ostatních vyspělých zemích světa rozhodně není běžné. Výše spoluúčasti se liší a záleží na přístupu dané země k problematice financování zdravotnictví.

V Dánsku se jako v jediné zemi Evropské unie **zdravotní pojištění neplatí**. Jak již bylo řečeno, občané platí velmi vysoké daně z příjmu fyzických osob, v případě nutnosti lékařského ošetření jsou náklady na jejich zdravotní ošetření proplaceny přímo státem.

V Belgii, Irsku, Portugalsku, Španělsku a Velké Británii je situace stejná jako u sociálního zabezpečení.

V Irsku jsou nejenom nejnižší daně z příjmů fyzických a právnických osob, ale také odvody na pojištění - to má za následek nízké státní důchody, podporu v nezaměstnanosti a jiné.

Zdravotní pojištění je poměrně nízké v Itálii, Řecku a Finsku (zde je ovšem "kompenzováno" vysokým sociálním zabezpečením).

Dle přiložené tabulky je zřejmé, že nejvíce z členských zemí Evropské unie na zdravotním a sociálním zabezpečení dohromady odvedou Belgičané (zaměstnanec 13,07 % a zaměstnavatel 32,35 %).

Na druhou stranu musím poznamenat, že v České republice nemusíme **téměř nic připlácet**, máme velmi hustou síť nemocničních zařízení, naši lékaři a zdravotnický personál patří k absolutní špičce, každý má svého obvodního lékaře ve své blízkosti. Takové výhody v ostatních členských zemích nejsou samozřejmostí.

Evropané musí platit za stomatologické ošetření, pobyt v nemocnici, převoz sanitkou či za pouhé lékařské vyšetření. Neplatí sice plnou hodnotu úkonů, ale pouze spoluúčast, která však může dosahovat stovek euro.

Dle mého názoru zavedení spoluúčasti při některých úkonech má výhodu v tom, že občané nechodí k lékaři s pouhým "nachlazením" a je nezbytným krokem k ozdravení systému zdravotnictví a zvláště jeho financování.

Tabulka č.4: Sazby zdravotního pojištění v zemích EU v roce 2003

Sazby zdravotního pojištění v zemích EU (v procentech z hrubé mzdy)

Stát	Zaměstnanec	Zaměstnavatel
Belgie*	13,07 %	32,35 %
Dánsko	0 %**	0 %**
Finsko	1,5 % - 1,9 %	1,6 % - 2,85 %
Francie	0,75 %	12,80 %
Irsko*	4,0 %	8,5 %
Itálie	0 %	3,98 %
Lucembursko	6,2 %	6,2 %
Německo	7,0 %	7,0 %
Nizozemí	11,95 %	6,25 %
Portugalsko*	11,0 %	23,25 %
Rakousko	3,25 % - 3,95 %	1,25 % - 3,65 %
Řecko	2,55 %	5,1 %
Španělsko*	4,7 %	23,6 %
Švédsko	0 %	11,03 %
Velká Británie*	8,4 % - 10,0 %	8,9 % - 11,9 %
Česká republika	4,5 %	9,0 %

- Státy, kde je pouze jedna sazba pro zdravotní a sociální pojištění dohromady
- ** Lékařská péče je hrazená z daní.
- **Pramen:** *"Sozial Kompass Europa", Herausgeber: Bundesministerium für Gesundheit und soziale Sicherung - Bundesrepublik Deutschland*

Výnosy z příspěvků na sociální zabezpečení

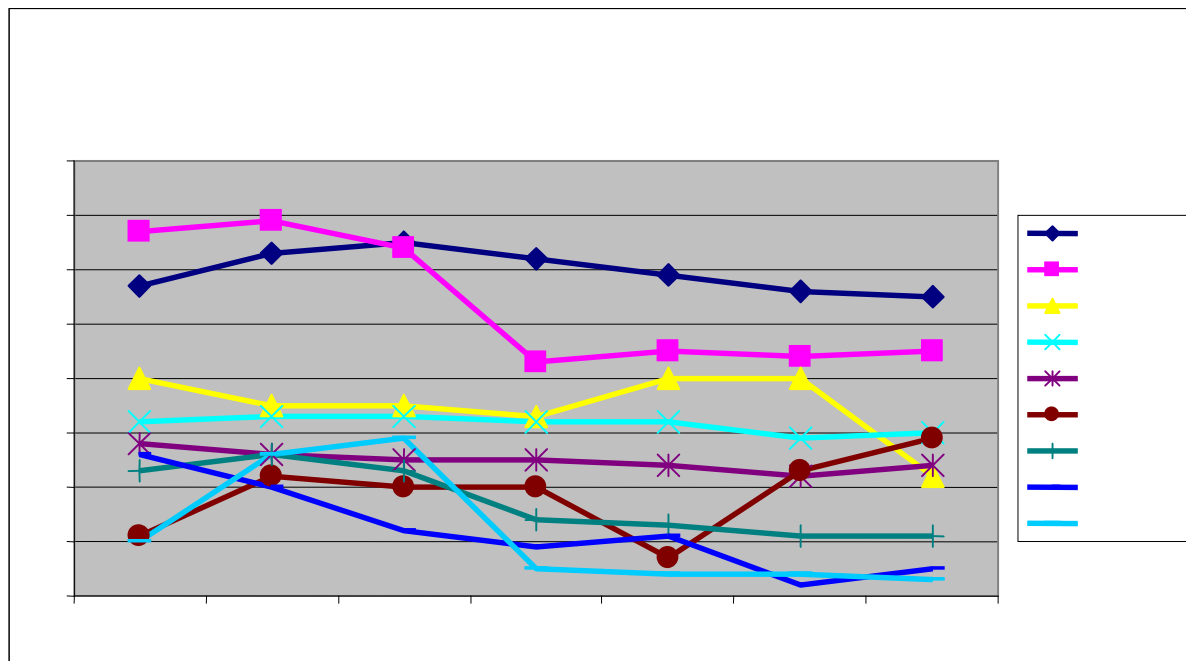
Z předchozích kapitol je zřejmé, že příspěvky na sociální zabezpečení nebudou zatím v rámci EU koordinovány nebo harmonizovány. Vysoké pojistné je kompenzováno rozsáhlým systémem sociálního zabezpečení a naopak. Pro obyvatele EU, tedy nebude výše těchto příspěvků podstatná při rozhodování, ve které zemi se mají usadit. V souvislosti se základním cílem EU zajistit volný pohyb i u osob v rámci jednotného trhu, mají být příspěvky na sociální zabezpečení placeny (a čerpány) buď v zemi, ve které budou občané unie pracovat nebo v zemi, kde budou bydlet.

I přesto, že se příspěvky na sociální zabezpečení nijak nekoordinují, lze vysledovat jistý trend. Tímto trendem je snižování výnosů u států, které mají výnos vyšší, než je průměr v EU. Příkladem je Francie, kde výnos ze systému sociálního zabezpečení poklesl v období 1995 až 2001 z 18,7% na 16,5% nebo Nizozemí z 16% na 14,2%. Na druhou stranu státy, které se nacházejí pod průměrem EU nebo blízko něho, své výnosy z pojistného v podstatě nemění.

Výnosy v jednotlivých státech, jak je patrné z grafů číslo 5 a 6, značně kolísají, a to od 1,8% HDP v Dánsku přes 17,4% ve Francii a 18% v Německu (průměr EU je 13,7%)

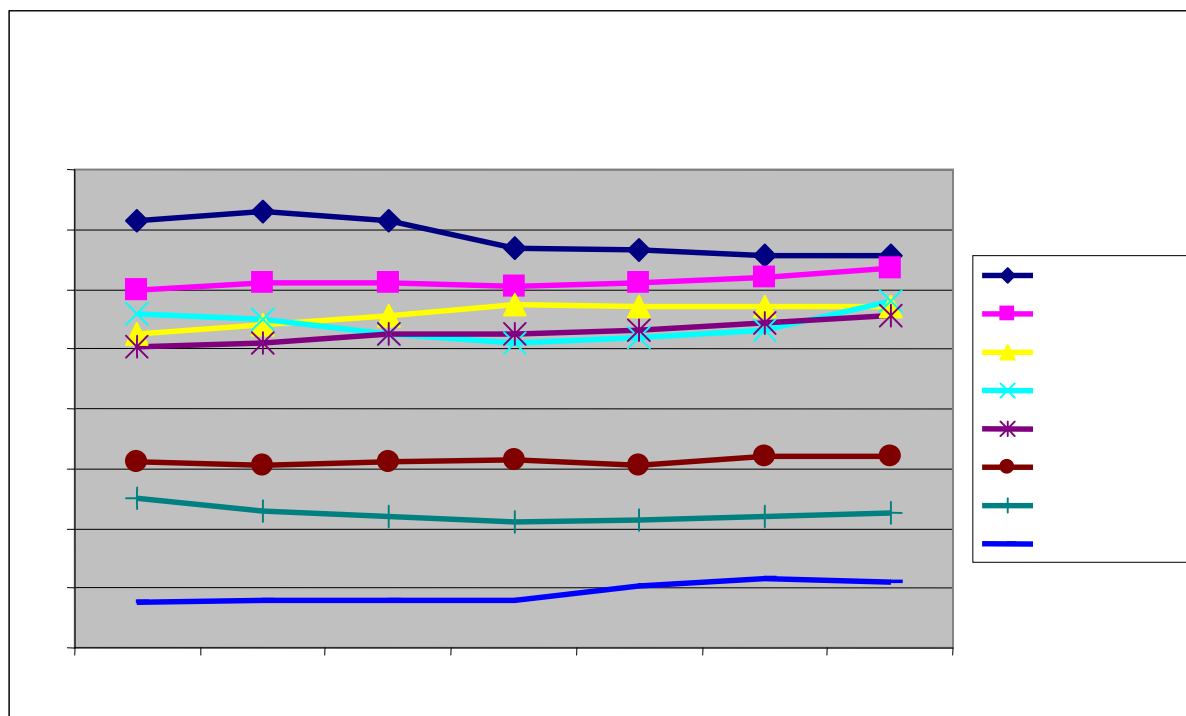
V České republice se poměr výnosů z příspěvků na sociální zabezpečení k HDP (pojistné/HDP) nazývá pojistní kvóta. Tato kvóta u nás roste a to z 16,4% v roce 1995 na 17,1% v roce 2001. Česká republika se tedy nachází mezi státy s výnosy vyššími, než je průměr Unie.

Graf č. 5: Příspěvky na sociální zabezpečení jako % HDP státy s vyššími hodnotami než je průměr EU

Zdroj: Structures of the Taxation Systeme in the European Union

Graf č. 6: Příspěvky na sociální zabezpečení jako % HDP státy s nižšími hodnotami než je průměr EU

Zdroj: Structures of the Taxation Systeme in the European Union

Z porovnání grafů číslo 5 a 6 je patrné, že u příspěvků na sociální zabezpečení (kde neplatí žádné direktivy ani zásadní doporučení) zůstaly u států, které jsou v grafu číslo 6 pod průměrem EU, všechny hodnoty za sledované období prakticky nezměněny. U států, které se nacházejí nad průměrem EU se výnosy snižují.

Výjimkou je Švédsko, kterému výnosy z příspěvků na sociální zabezpečení výrazně narostly. Tato oblast nepatřila (a nepatří stále) mezi hlavní cíle daňové politiky EU.

4.6 Komparace správ sociálního zabezpečení v České republice, na Slovensku a v Německu

Sociální pojištění plní ve všech třech zemích stejné úkoly – jeho základní úlohou je pomoc pojištěncům, kteří se ocitnou v nepříznivé životní situaci. Liší se ovšem svým rozsahem. Zatímco v České republice ho tvoří pouze nemocenské a důchodové pojištění (spolu se státní politikou zaměstnanosti), na Slovensku i v Německu zahrnuje i další výše popsané subsystemy. V následujícím srovnání se budu zabývat pouze společnými prvky sociálního pojištění ve všech 3 zemích – nemocenským a důchodovým pojištěním.

Za základní odlišnost mezi vybranými systémy považuji institucionální zajištění správy pojistného. V České republice (dále jen ČR) i na Slovensku (dále jen SR) jsou oba systémy spravovány 1 veřejnoprávní institucí, Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ) v ČR, resp. Sociální pojišťovnou na Slovensku. Pojistné je u obou zemí příjmem jejich státních rozpočtů. V Německu je situace jiná. V případě důchodového pojištění panuje podobnost s ČR i SR. Správou důchodového pojištění (dále jen DP) se zabývají úřady zemských vlád, které podléhají centrální instituci (Spolková pojišťovna). Pojistné na důchodové pojištění je tedy také veřejným příjmem.

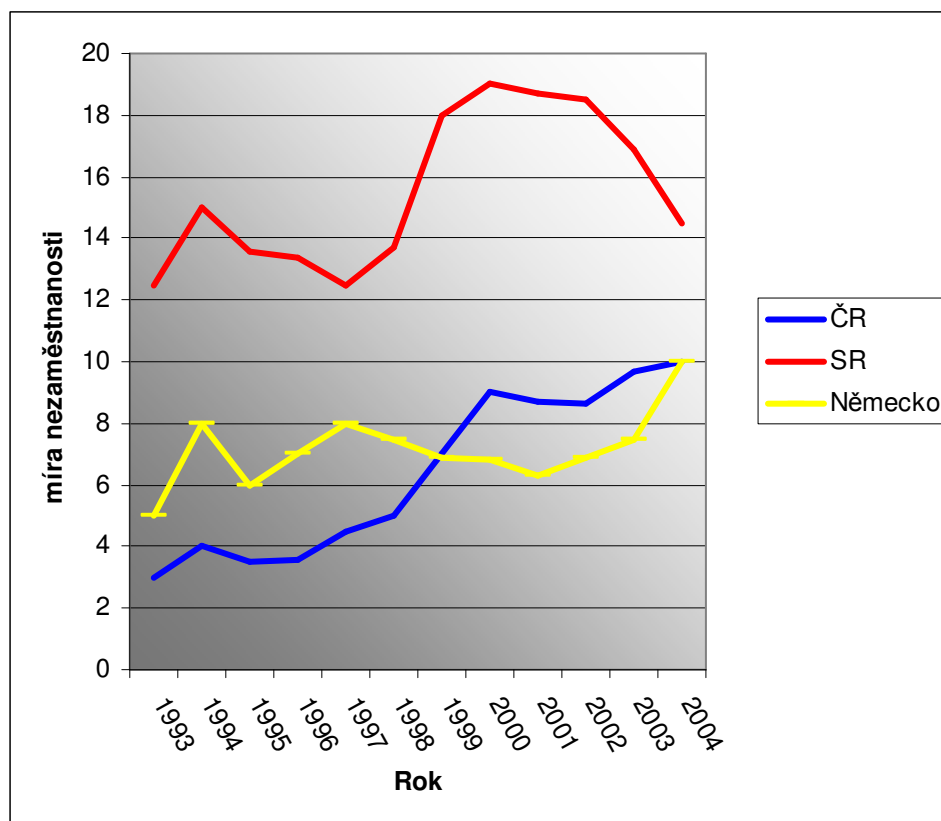
Správa nemocenského pojištění je v Německu zajišťována nemocenskými pojišťovnami, které mají statut soukromých subjektů a pojistné na nemocenské pojištění je čistě jejich příjmem.

Nemocenské i důchodové pojištění ve všech 3 zemích podléhá koordinaci ze strany EU. Základními evropskými normami v oblasti sociálního zabezpečení jsou **Nařízení Rady (EHS) 1408/71** a prováděcí **Nařízení Rady (EHS) 574/72** (tzv. **Koordinační nařízení**), které upravují vztahy týkající se sociálního zabezpečení. Jsou nadřazeny všem mezinárodním smlouvám a nevyžadují aplikaci do domácích norem.

ČR, SR i Německo v oblasti sociálního zabezpečení vzájemně úzce spolupracují. Země mají mezi sebou podepsány dvoustranné mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení, které jsou využívány především při migraci osob mezi jednotlivými zeměmi. Spolupráce probíhá také mezi ČSSZ, Sociální pojišťovnou a Spolkovou pojišťovnou, které jsou členy Mezinárodní asociace sociálního zabezpečení. [7] [9]

Ve všech třech zemích je nejsilnějším **ekonomickým faktorem** ovlivňujícím pojistné na sociální pojištění zaměstnanost. Míra nezaměstnanosti je v současné době nejvyšší na Slovensku. Tak tomu bylo i v uplynulých 10 letech. V posledních 5 letech ovšem míra nezaměstnanosti, na rozdíl od ČR a Německa, na Slovensku klesá, a míry nezaměstnanosti všech 3 srovnávaných zemí se přibližují. Z toho lze usuzovat, že ekonomice na Slovensku se více daří. Dle mého názoru je to také způsobeno nižšími daněmi a tím, že si podnikatelé mohou dovolit zaměstnat více lidí.

Graf č.7: Míra nezaměstnanosti ve srovnávaných zemích

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

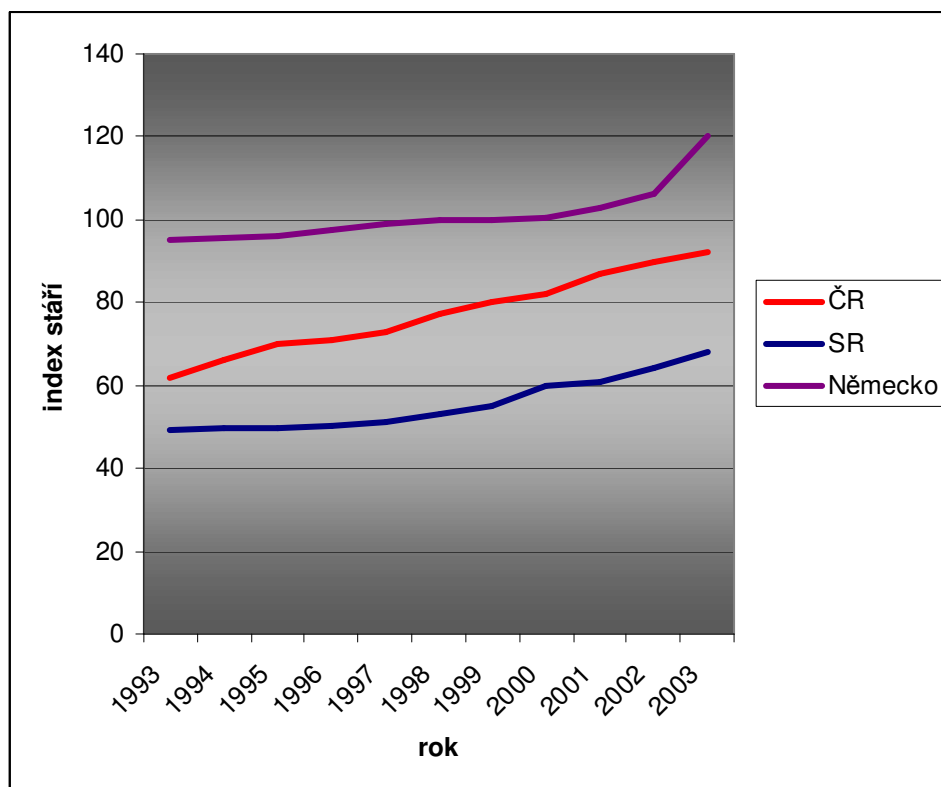
Z dalších ekonomických faktorů stojí za zmínku vývoj **míry růstu HDP**.

Při porovnání tohoto faktoru ve sledovaných zemích je na tom nejhůře Německo, když zde roční růst ekonomiky v posledních 10 letech nepřekročil 2 % a do budoucna se předpokládá jeho další stagnace. Právým opakem je slovenská ekonomika, která díky reformám roste a v budoucnu je dokonce očekáván její více než 5 % růst.

Dynamika růstu ekonomiky je očekávána i v ČR, jeho tempo by však dle odhadů nemělo být tak vysoké jako na Slovensku. S vývojem HDP v jednotlivých zemích úzce souvisí vývoj výše reálných mezd. **Míra inflace** je nejnižší v Německu, nejvyšší naopak na Slovensku.

Srovnání zemí z hlediska **demografických faktorů** je jednoduché. Populace v ČR, na Slovensku i v Německu stárne. Ve všech zemích se přibližně stejným tempem zvyšuje podíl osob v poproduktivním věku připadající na počet osob ve věku předproduktivním, tedy index stárí.

Graf č. 8: Index stárí ve srovnávaných zemích

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

Registrace poplatníků

Tuto fázi správy pojistného v jednotlivých zemích srovnám podle tří základních faktorů: *okruhu pojištěných osob, vývoje počtu pojištěnců a jejich základních povinností.*

Šíře okruhu pojištěných osob se v ČR, na Slovensku a v Německu liší. Největší skupinou povinných pojištěnců nemocenského pojištění i důchodového pojištění jsou ve všech zemích zaměstnanci, za které odvádí pojistné jejich zaměstnavatelé. OSVČ platí pojistné na DP povinně ve všech třech zemích, na Slovensku jsou navíc povinně pojištěny i nemocensky, ale pouze pokud jejich příjem překročí stanovenou hranici. V Německu jsou navíc také povinně pojištěny nemocensky i další osoby, například pracující důchodci nebo pobíratelé dávek v nezaměstnanosti.

Největší rozdíl mezi ČR a SR a Německem spočívá v tom, že za některé osoby platí pojistné na důchodové i nemocenské pojištění stát, zatímco v ČR tomu tak není. I vlivem tohoto pravidla je okruh pojištěných osob na Slovensku a v Německu širší než v ČR. Na jedné straně to znamená větší příjem z pojistného pro stát, protože výše pojistného je ovlivněna i počtem pojištěných osob, ale na druhé straně podstatné procento pojištěnců na Slovensku a v Německu tvoří státní pojištěnci, proto vliv na výši pojistného není tak velký.

Tabulka č.4: Struktura pojištěnců na DP ve srovnávaných zemích v roce 2003 (v % bez státních pojištěnců.)

	zaměstnanci	OSVČ	Ostatní
ČR	84,4	15,5	0,1
SR	88,8	10,9	0,3
Německo	77,9	20,9	1,2

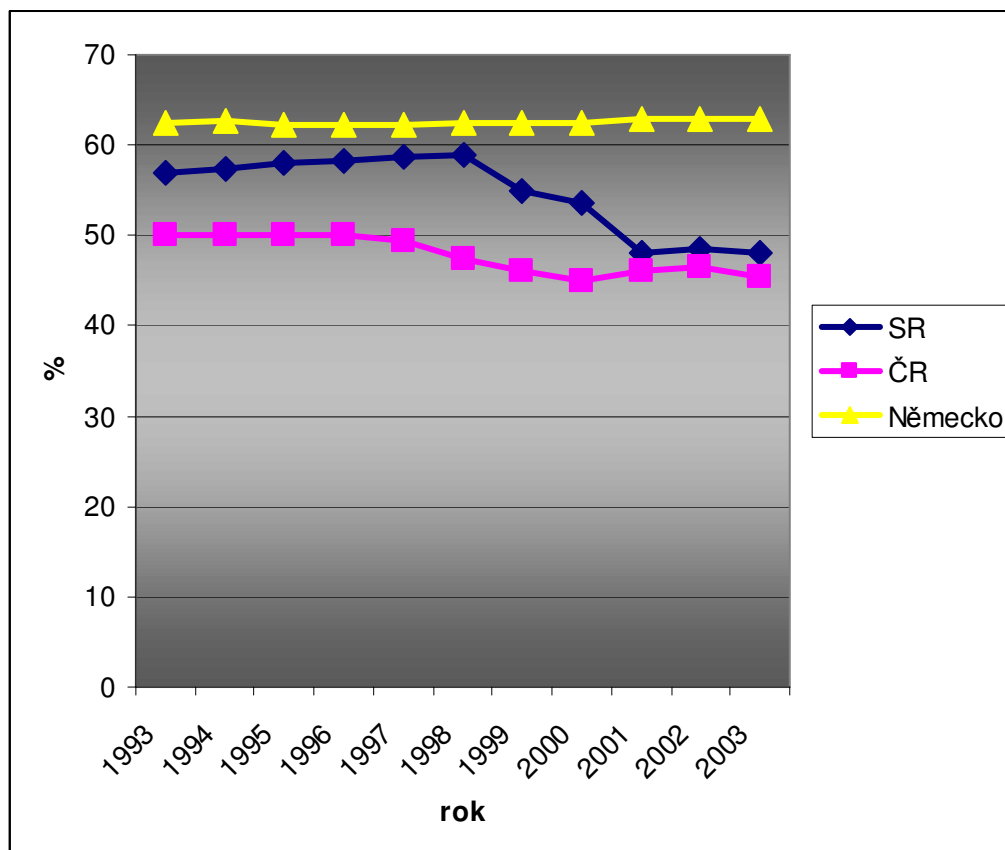
Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

Z tabulky číslo 4 je patné, že nejvíce musí odvádět zaměstnanci v SR a nejméně v Německu. Nejvyšší podíl OSVČ tvoří samostatně výdělečně činné osoby v Německu. Naproti tomu nejméně je v SR.

Celkový počet pojištěnců ve srovnávaných zemích v uplynulých 10 letech spíše klesal (ČR, SR) nebo stagnoval (Německo). Tempo poklesu počtu pojištěnců bylo nižší v ČR než na Slovensku. V ČR byl pokles způsoben, jak je patné z grafu číslo 9, především snižujícím se počtem zaměstnanců, na Slovensku se k nižšímu počtu zaměstnanců přidal i nižší počet OSVČ.

V obou zemích patřily mezi hlavní příčiny poklesu počtu pojištěnců zvyšující se míra nezaměstnanosti a vyšší počet přiznaných důchodů. K lepšímu srovnání vývoje počtu napoví srovnání v následujících grafech.

Graf č. 9: Poměr pojištěných osob k celkovému počtu obyvatel

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Nejvyšší podíl pojištěných osob připadající na celkový počet obyvatel je v Německu, kde v roce 2003 činil 61,4%. Nejnižší je naopak v ČR, kde na celkový počet obyvatel připadlo 45,7%. Tato situace je dána především širší okruhu pojištěných osob (viz výše).

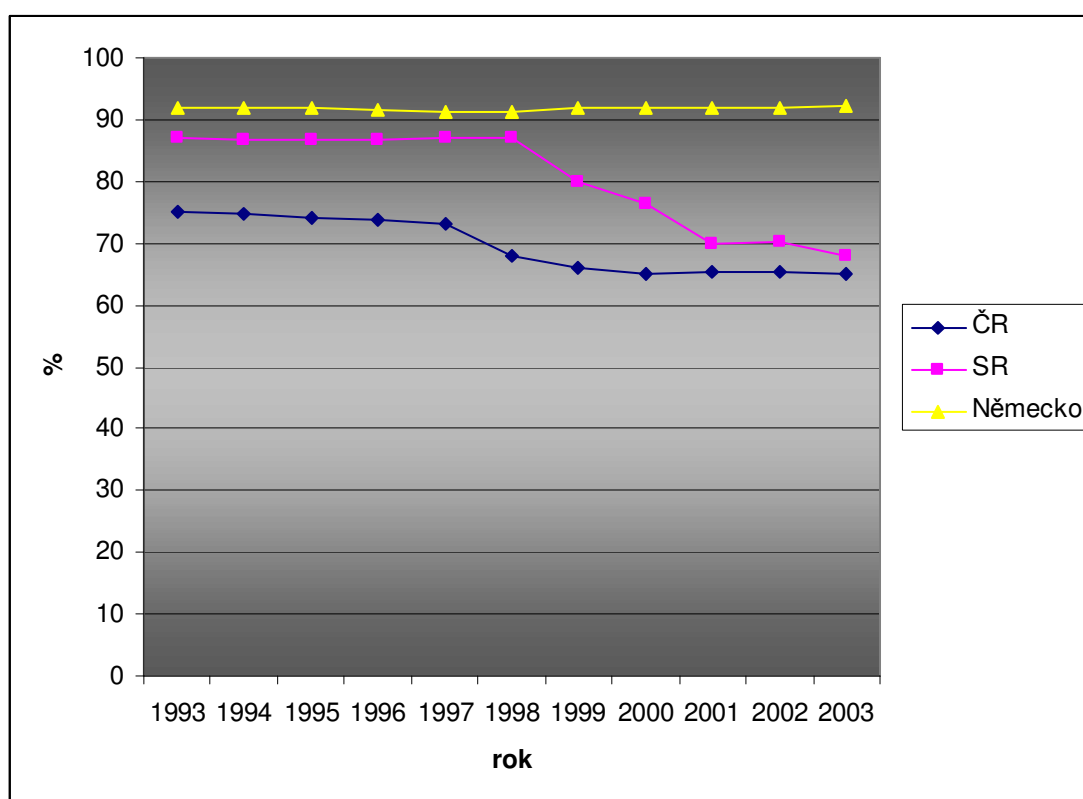
Podíl nemocensky pojištěných připadající na celkový počet obyvatel se ve všech 3 srovnávaných zemích v posledních 10 letech snížil. Nejvyšší pokles byl zaznamenán na Slovensku, kde od roku 1993 poklesl o téměř 9 procent na 48,2 %.

Podobný vývoj panuje i v ČR, kde ovšem pokles podílu nebyl tak razantní. O roku 1993 se snížil o 5 procent. Příčinou tohoto vývoje je to, že tempo poklesu počtu pojištěnců je vyšší než tempo nárůstu obyvatel v těchto 2 zemích.

Z grafu číslo 9 je také patrné, že od roku 2000 byl razantní pokles ukazatele v obou zemích zastaven, zejména vlivem ustálení počtu pojištěnců.

Počet pojištěnců by se měl v budoucnu na Slovensku i v ČR zvyšovat a pokud tempo jeho růstu bude vyšší než tempo přírůstu obyvatel, poroste i celkový podíl. V Německu je situace jiná. Počet obyvatel zde v posledních letech pouze nepatrně roste a to spolu s relativně stagnujícím se počtem pojištěnců znamená stagnaci celkového ukazatele. Tento trend by měl v Německu pokračovat i v následujících letech.

Graf č. 10: Poměr pojištěných osob k počtu osob v produktivním věku

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

Vývoj ukazatele poměru počtu pojištěných osob ku počtu obyvatel v produktivním věku je podobný. Nejvyšší hodnotu má v Německu, kde činí 91,3 %, nejnižší opět v ČR, a to 64,4%.

Povinnosti jednotlivých subjektů, kteří se účastní nemocenského a důchodového pojištění se ve srovnávaných zemích příliš neliší. Na Slovensku i Německu má zaměstnavatel povinnost přihlašovat k účasti na pojištění své zaměstnance.

V ČR se tato povinnost v současné době týká pouze malých organizací. Zaměstnavatelé mají současně ve všech třech zemích povinnost oznamovat správci veškeré změny týkající se pracovního poměru a vést si evidenci zaplaceného pojistného za své zaměstnance, kterou předávají správci. OSVČ mají ve všech třech zemích oznamovací povinnost i povinnost přihlášení k pojištění.

Vyměření pojistného

Pojistné je ve všech 3 srovnávaných zemích určováno stejnou technikou. Je vyměřeno procentní sazbou ze základny, kterou v ČR a na Slovensku tvoří vyměřovací základ (dále jen VZ) jednotlivých subjektů a v Německu jejich příjmy. Tyto základny jsou u většiny subjektů omezeny jejich minimální a maximální hranicí. VZ nebo součet příjmů je vypočítáván za dané časové období, které je pro jednotlivé subjekty ve srovnávaných zemích odlišné.

Technika vyměření pojistného **zaměstnancům** se na Slovensku a v ČR téměř vůbec neliší. Rozhodným obdobím pro stanovení výše VZ je kalendářní měsíc a VZ tvoří příjmy související se zaměstnáním nebo výkonem zaměstnání. Vymezení těchto příjmů představuje jediný rozdíl mezi oběma zeměmi. Na Slovensku není například do VZ zaměstnanec zahrnováno plnění k životnímu jubileu zaměstnance, zatímco v ČR je tento příjem součástí VZ. V Německu je technika vyměření pojistného zaměstnanců podstatně odlišná. Způsob vyměření je závislý na výši měsíční mzdy zaměstnance. Pokud se tato mzda pohybuje ve stanoveném intervalu (400-800 eur), je základem pro vyměření pojistného právě tato mzda. V případě, že měsíční příjem zaměstnance v Německu překročí 800 euro, je pro výpočet pojistného použit vzorec, který zohledňuje výši zaplaceného pojistného. Další podstatnou odlišností je vyměření pojistného na nemocenské pojištění za každý den účasti zaměstnance (i dalších pojištěnců) na nemocenském pojištění, nikoliv měsíčně, tak jak je tomu v ČR a na Slovensku.

V případě **OSVČ** se způsob stanovení pojistného ve srovnávaných zemích také podstatně liší. Prvním rozdílem je délka rozhodného období důležitá pro vyměření pojistného.

Zatímco v ČR a na Slovensku je tímto obdobím kalendářní rok, v Německu kalendářní měsíc (s výjimkou zákonem stanovených OSVČ, pro které je rozhodným obdobím také kalendářní rok). I když v ČR i na Slovensku je rozhodným obdobím kalendářní rok, nejsou tato období stejná.

Na Slovensku je totiž v první polovině roku rozhodným obdobím pro OSVČ kalendářní rok, který 2 roky předchází roku, ve kterém OSVČ platí pojistné.

Druhým podstatným rozdílem je **obsah základny pro výpočet pojistného**. V ČR je VZ příjem, který si OSVČ sama určí (při respektování minimální výše), na Slovensku polovina poměrné části základu daně z příjmů fyzických osob dosažených podnikáním nebo jinou výdělečnou činností, a v Německu měsíční příjem OSVČ.

Srovnání vyměření pojistného dalších pojištěných subjektů není relevantní, protože tyto subjekty nejsou pojištěni v každé ze srovnávaných zemí.

Co se týče srovnání **minimálních a maximálních hranic** pro výpočet pojistného, jsou tato omezení stanovena ve všech srovnávaných zemích. Liší se ovšem ve výčtu pojištěných subjektů, kterých se týkají. Zatímco v ČR je výše VZ omezena minimální a maximální částkou pouze pro OSVČ, na Slovensku i v Německu jsou hranice stanoveny i pro zaměstnance.

Tabulka č. 6: Srovnání zatížení jednotlivých subjektů nemocenského a důchodového pojištění v ČR, na Slovensku a v Německu (jedná se o % z příslušného vyměřovacích základů)

	ČR	SR	Německo
Zaměstnanci	6,5 % na důchodové pojištění 1,1 % na nemocenské pojištění	7 % na důchodové pojištění 1,4 % na nemocenské pojištění	½ z 19,5 % na důchodové pojištění ½ z 14,2 % na nemocenské pojištění
zaměstnavatel	21,5 % na důchodové pojištění 3,3 % na nemocenské pojištění	17% na důchodové pojištění 1,4 % na nemocenské pojištění	½ z 19,5 % na důchodové pojištění ½ z 14,2 % na nemocenské pojištění
Celkem	32,40%	26,80%	33,70%
OSVČ	28% na důchodové pojištění 4% dobr. na nemocenské pojištění	26% na důchodové pojištění 4,4% dobr. na nemocenské pojištění	19,5% na důchodové pojištění 14,2% dobr. na nemocenské pojištění
celkem OSVČ	32,00%	30,40%	33,70%

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

V České republice má povinnost osoba samostatně výdělečně činná platit si příspěvky na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti. Nepovinně si může přispívat na nemocenské pojištění. Dohromady to činí 34%. V tabulce číslo 6 jsem se zaměřila pouze na důchodové pojištění a nemocenské pojištění. Vynecháním v České republice povinného příspěvku na státní politiku zaměstnanost bylo úmyslné z důvodu, lepšího srovnání s Německem a Slovenskem.

Důchodovým a nemocenským pojištěním jsou nejvíce zatíženi zaměstnanci v Německu, kteří odvádí 16,85 %. Ve stejné míře jsou zatíženi v Německu i zaměstnavatelé. Naopak nejméně státu odvádí zaměstnanci v ČR, a to 7,6 % z jejich vyměřovacího základu. Když sečteme celkové zatížení zaměstnanců a zaměstnavatelů, vyjde nám nejvyšší zatížení sociálním zabezpečením v Německu, které činí 33,7 %. O 6,9 procentních bodů nižší je zatížení na Slovensku. Tento rozdíl je dán nižšími sazbami na pojistné, kterými jsou zatíženi zaměstnavatelé. V ČR činí celkové zatížení zaměstnanců a zaměstnavatelů 32,4 %. Ovšem v Německu je třeba počítat s různými sazbami na nemocenské pojištění u různých nemocenských pojišťoven. V tabulce číslo 6 je uvedena všeobecná průměrná sazba u všech pojišťoven. V současné době česká vláda projednává snížení sazby nemocenského pojištění zaměstnavatelů o 2 procentní body, celkové zatížení zaměstnanců a zaměstnavatelů by se tak mohlo v budoucnu v ČR snížit.

OSVČ odvádí nejvíce na pojistném na nemocenské a důchodové pojištění v Německu. Její míra zatížení je zde stejná jako součet zatížení zaměstnanců a zaměstnavatelů. Nejméně jsou naopak zatíženy OSVČ na Slovensku. Míra zatížení zde činí 30,4 %.

Z hlediska vývoje sazeb nemocenského a důchodového pojištění v ČR v posledních 10 letech sazby spíše klesají. Zvýšila se pouze sazba důchodového pojištění pro zaměstnavatele. Zaměstnancům i OSVČ se tato sazba snížila. Zaměstnancům byla navíc snížena i sazba nemocenského pojištění. Na Slovensku byly sazby důchodového pojištění sníženy. Nejvíce bylo zatížení sníženo zaměstnavatelům. Sazby nemocenského pojištění se na Slovensku neměnily. V Německu byly zvýšeny sazby nemocenského i důchodového pojištění. Zvýšení se týkalo všech sledovaných subjektů.

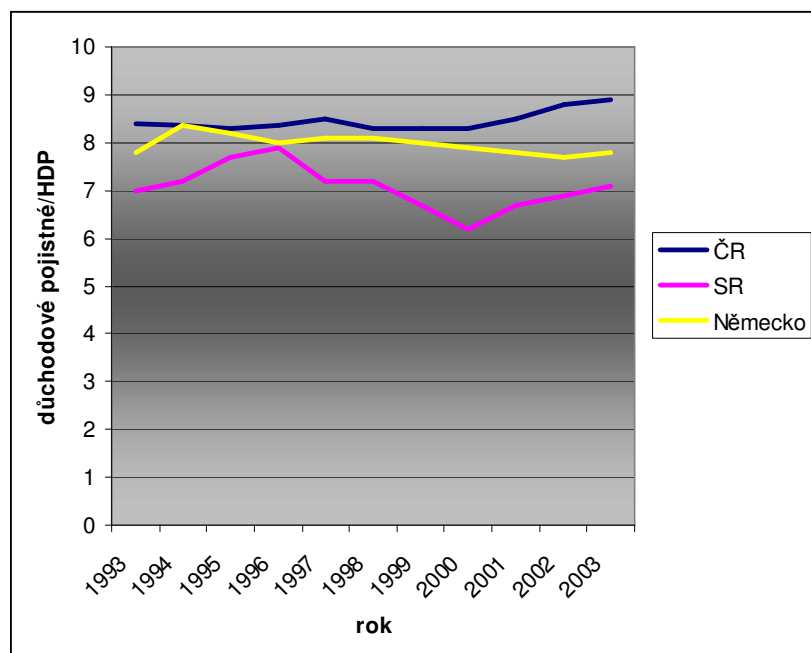
Placení a odvod pojistného

Ne všichni pojištěnci, kteří jsou povinni ve srovnávaných zemích platit pojistné na nemocenské a důchodové pojištění, jsou povinni toto pojistné odvádět. V ČR, na Slovensku i v Německu odvádí pojistné za zaměstnance jejich zaměstnavatel. Kromě toho v Německu a na Slovensku platí pojistné za zákonem určené pojištěnce stát. Pojistné za tyto subjekty v obou zemích odvádí Ministerstva práce a sociálních věcí. Jinak se fáze placení a odvodu pojistného v jednotlivých zemích příliš neliší. Rozdíl lze vidět především v termínu splatnosti pojistného.

Pojistné, které za své zaměstnance odvádí zaměstnavatel, je na Slovensku i v ČR splatné v den, kdy je zaměstnancům vyplácena mzda. V Německu je termín splatnosti pojistného zaměstnanců dán 15. dnem měsíce, který následuje po měsíci, za nějž je zaměstnanec povinen platit pojistné. Pro ostatní subjekty je v ČR (především OSVČ – placení záloh) a na Slovensku termín stanoven na 8. den v měsíci, jenž následuje po měsíci, za který je placeno pojistné. V Německu platí pro ostatní subjekty lhůta do 25. dne stejného měsíce. Pojistné je ve všech třech zemích možné zaplatit převodem z účtu, poštovní poukázkou nebo v hotovosti na pokladně správce.

Zaměstnavatelům ve všech srovnaných zemích vyplývají z odvodu pojistného za své zaměstnance určité povinnosti. Mají povinnost vést si evidenci pojistného zaplaceného za své zaměstnance, kterou pravidelně předávají správci pojistného. Dále musí například správci neprodleně oznámit změnu výplatního dne. OSVČ mají v rámci platby pojistného na Slovensku i v ČR poskytnout správci pojistného přehled o svých příjmech a výdajích za příslušné období. V Německu tato povinnost stanovena není. Mezi úkoly správce v ČR, na Slovensku i v Německu patří povinnost vrátit jednotlivým subjektům přeplatek na pojistném, jednak pokud to sám správce zjistí nebo na základě písemné žádosti pojištěnce.

Graf č. 11: Poměr pojistného na DP k HDP ve srovnaných zemích

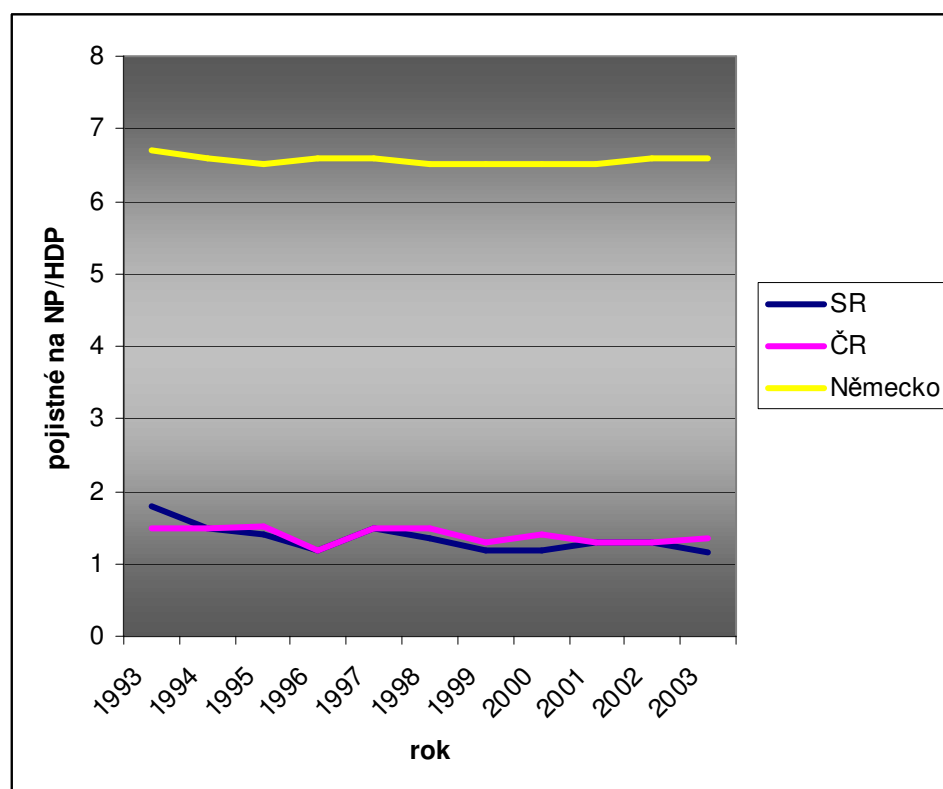

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovňa [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Poměr vybraného pojistného na důchodovém pojištění k HDP byl v roce 2003 nejvyšší v ČR, jak je patrné z grafu číslo 11. Činil 8,8 %. Naopak nejnižší byla hodnota tohoto ukazatele na Slovensku. Činila zde 7,1 %. Nižší úroveň byla způsobena především nízkými sazbami pojistného na důchodové pojištění, které se na Slovensku v posledních 10 letech snižovaly. Růst výše pojistného na DP byl tedy na Slovensku pomalejší než vývoj HDP, což v uplynulých letech způsobilo pokles celkového ukazatele. V ČR i v Německu byl poměr pojistného na důchodovém pojištění (dále jen DP) k HDP relativně konstantní.

Příjmy z pojistného tedy v obou zemích kopírovaly růst HDP. Přispělo k tomu postupné zvyšování sazeb pojistného a stabilní vývoj počtu pojištěných osob.

Graf č. 12: Poměr pojistného na NP k HDP ve srovnávaných zemích

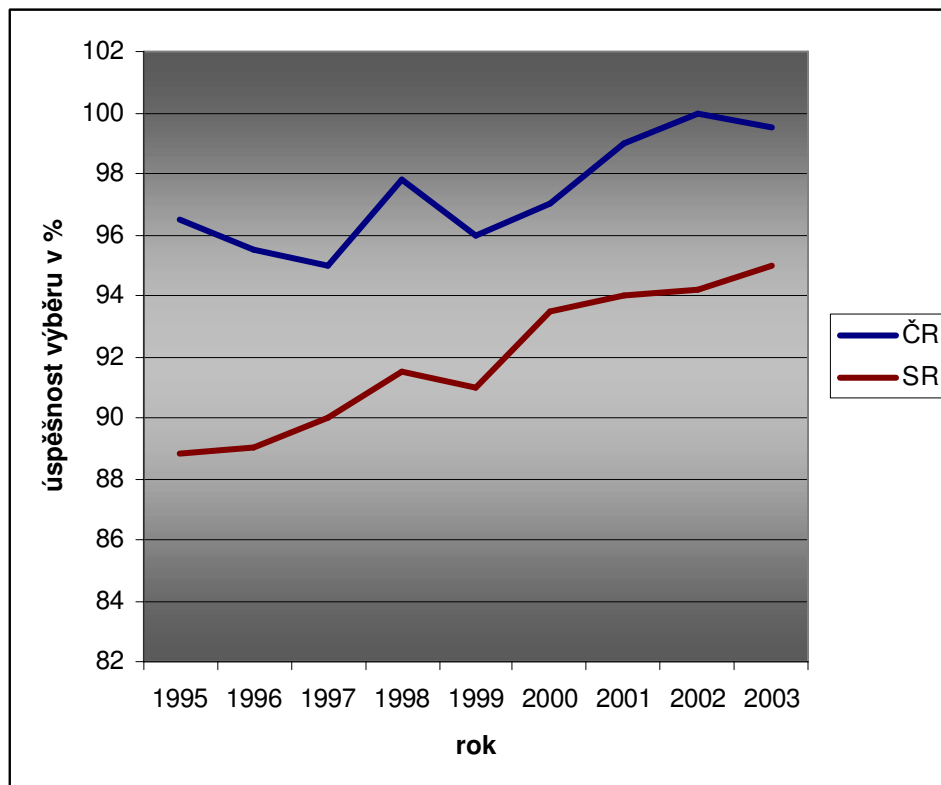

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

Příjmy z pojistného na nemocenské pojištění (dále jen NP) poměřené k HDP se v ČR, na Slovensku i v Německu v posledních 10 letech příliš neměnily. Zvýšení příjmů z pojistného plně kopírovalo růst HDP. Zajímavá na tomto srovnání je výrazně vyšší hodnota ukazatele v Německu, která je průměrně vyšší o 5 procentních bodů než v ČR a na Slovensku.

Tento nepoměr je způsoben výrazně vyšší sazbou na NP pojištění v Německu a také větším počtem nemocensky pojištěných osob poměřených k celkovému počtu obyvatel.

Graf č. 13: Úspěšnost výběru pojistného v ČR a SR v letech 1995-2003

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovňa [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Úspěšnost výběru pojistného srovnám jen v ČR a na Slovensku, protože v Německu tato souhrnná statistika neexistuje, a někteří správci pojistného úspěšnost výběru pojistného vůbec nezveřejňují a z toho důvodu by případné vypočtené hodnoty byly neúplné. Srovnání s Německem by tudíž nebylo relevantní.

Při srovnání úspěšnosti výběru pojistného v ČR a na Slovensku je na tom lépe ČR. Úspěšnost výběru zde v roce 2003 činila 99,4 %. Zatímco na Slovensku to bylo o 4,5 procentního bodu méně. ČR měla pravidelně úspěšnost výběru pojistného na vyšší úrovni než Slovensko i v uplynulých 10 letech. Dá se tedy říci, že opatření k výběru pojistného jsou v ČR na vyšší úrovni než na Slovensku. Z hlediska vývoje ukazatele se hodnoty v obou zemích zvýšily. Na Slovensku se jeho hodnota zvýšila o 5,1 procentního bodu, v ČR o 3,3 procentního bodu.

Dle mého názoru, k tomu přispělo zejména zlepšení opatření a zavedení nových povinností jednotlivých subjektů, které souvisejí s výběrem pojistného. Ke zvýšení hodnoty úspěšnosti výběru pojistného v obou zemích pomohla také zvyšující se platební morálka pojištěnců.

Vymáhání a sankce

Lhůta pro vymáhání dlužného pojistného se ve srovnávaných zemích liší. Nejdelší období pro vymáhání pojistného stanovuje zákon v ČR, kde může správce vymáhat pojistné po dobu 10 let od roku, ve kterém je pojistné splatné. Nejkratší je naopak v Německu, kde činí pouze 4 roky. Na Slovensku tato lhůta trvá 6 let. Po uplynutí těchto lhůt je vymáhání pojistného ve všech zemích promlčeno. V Německu je zákonem ustanovena i tzv. prodloužená lhůta na vymáhání pojistného v délce 30 let od roku splatnosti, pokud je pojištěnci prokázáno, že pojištěnec pojistné úmyslně zadržuje. Další odlišností je možnost slovenských a českých pojištěnců požádat správce o povolení splácení dluhu na pojistném ve splátkách. V Německu tato možnost neexistuje.

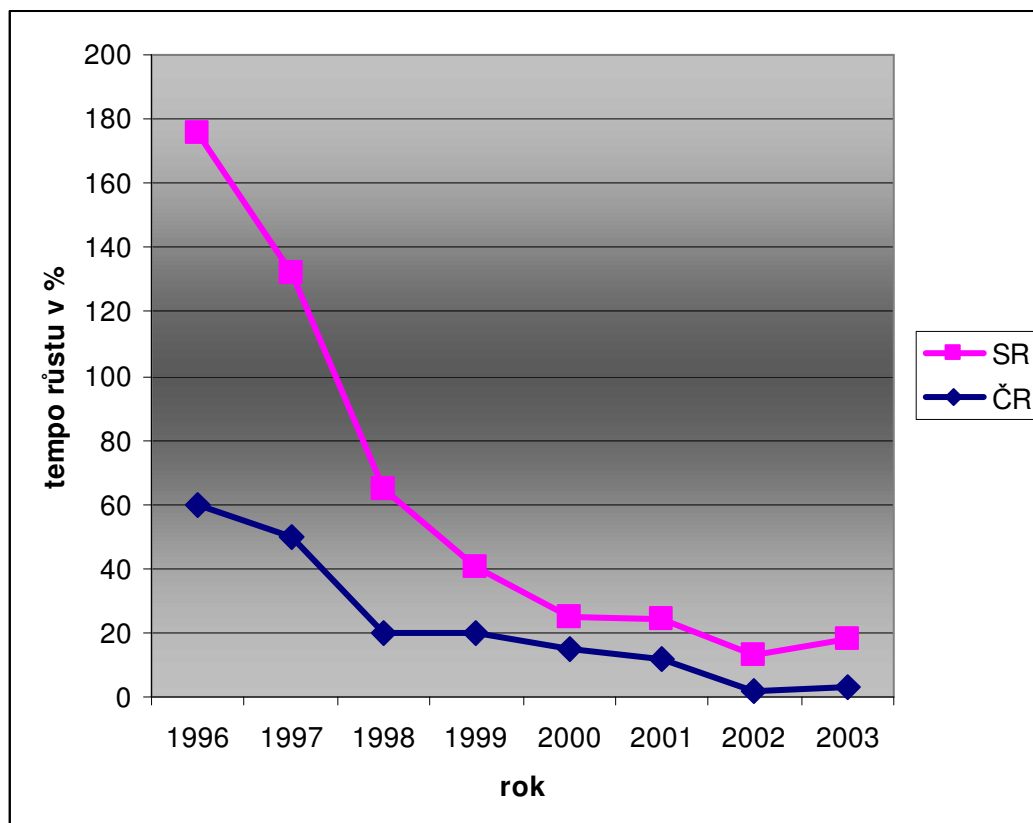
Penále je pojištěncům ve všech srovnávaných zemích předepisováno při nezaplacení pojistného v termínu splatnosti nebo při zaplacení pojistného v nesprávné výši. Je stanoveno procentní sazbou z výše dlužné částky. Dle mého zjištění, je nejvyšší v ČR, kde činí 0,1 %. Nejnižší je naopak v Německu, kde dlužníci platí 0,01 % z dlužné částky. Na Slovensku je sazba penále stanovena ve výši 0,05 %. Ve všech 3 zemích je penále předepsáno pouze pokud dlužná částka překročí zákonem stanovenou hranici. Na Slovensku má dlužník možnost požádat Sociální pojišťovnu o prominutí platbu penále, pokud o to písemně požádá a do stanoveného termínu uhradí dlužnou částku.

Pokuty jsou správci v ČR, na Slovensku i v Německu udělovány pojištěncům za nesplnění oznamovacích nebo platebních povinností. Jejich výše je závislá na míře provinění pojištěnce. Relativně nejvyšší pokuty mohou být uděleny v Německu.

Podle konkrétních údajů srovnám jen ČR a SR, protože v Německu se správou pojistného zabývá více subjektů, z nichž někteří údaje týkající se vymáhání pojistného vůbec nezveřejňují a souhrnná statistika neexistuje. Srovnání s Německem by tedy nebylo relevantní a úplné.

Při srovnání ČR a SR použijí 4 základní faktory: tempo růstu celkového dluhu na pojistném, tempo růstu sankcí připadajících na 1 pojištěnce, poměr sankcí k celkové výši pojistného a strukturu dluhu.

Graf č. 14: Tempo růstu celkového dluhu v ČR a SR

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovňa [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Nárůst celkových pohledávek za pojištěnci vznikly v obou zemích na počátku 90. let. Vysoký nárůst dluhu byl, dle mého názoru, způsoben nedostatečným zajištěním výběru pojistného, se kterým byla spojena nižší platební morálka pojištěnců. Po přijetí opatření k efektivnějším výběru pojistného se tempo růstu pohledávek začalo v obou zemích snižovat. Obecně lze říci, že tempo růstu pohledávek za pojištěnci bylo v posledních 10 letech vyšší na Slovensku. Tempo růstu celkového dluhu bylo na Slovensku vyšší než v ČR pouze v roce 2000, kdy se na Slovensku projevilo opatření ve formě zveřejnění dlužníků Sociální pojišťovny. V posledních letech se na Slovensku tempo růstu pohledávek drží pod 15 %, ČR dokonce pod 10 %.

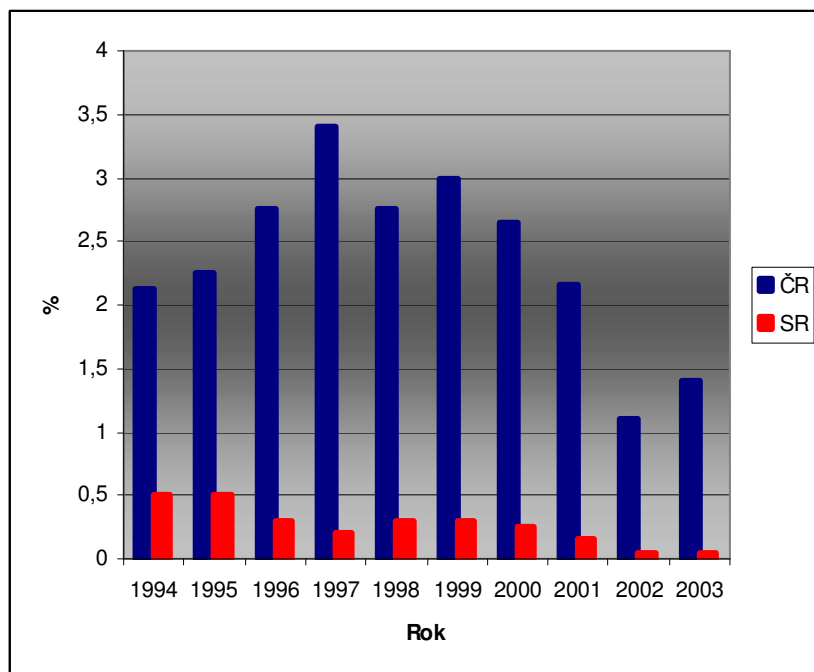
Tabulka č. 7: Struktura celkových pohledávek v ČR a SR (v %)

	ČR	SR
Pojistné	43,55	45,87
Sankce	51,91	52,31
Ostatní	4,54	1,82

Zdroj: vlastní výpočet na základě údajů z ČSSZ a Sociální pojišťovny

Struktura celkových pohledávek, jak je patrné z tabulky číslo 7, se v obou zemích příliš neliší. Větší část celkových pohledávek tvoří v ČR i na Slovensku sankce. Jejich podíl se však v posledních letech snižuje na úkor pojistného.

Graf č. 15: Poměr sankcí k celkovému vybranému pojistnému v ČR a SR

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Vývoj poměru sankcí k celkovému vybranému pojistnému na sociální zabezpečení je v obou zemích nerovnoměrný. Jelikož výše vybraného pojistného v ČR i Slovensku roste, je tento vývoj dán výši uložených sankcí v jednotlivých letech.

V ČR je poměr sankcí k vybranému pojistnému vyšší než na Slovensku. V posledních 10 letech se pohyboval v intervalu od 1 do 3,5 % a v posledních letech má sestupný trend. Na Slovensku tento poměr v posledních 10 letech nepřekročil 0,5 % a v posledních letech se také snižuje.

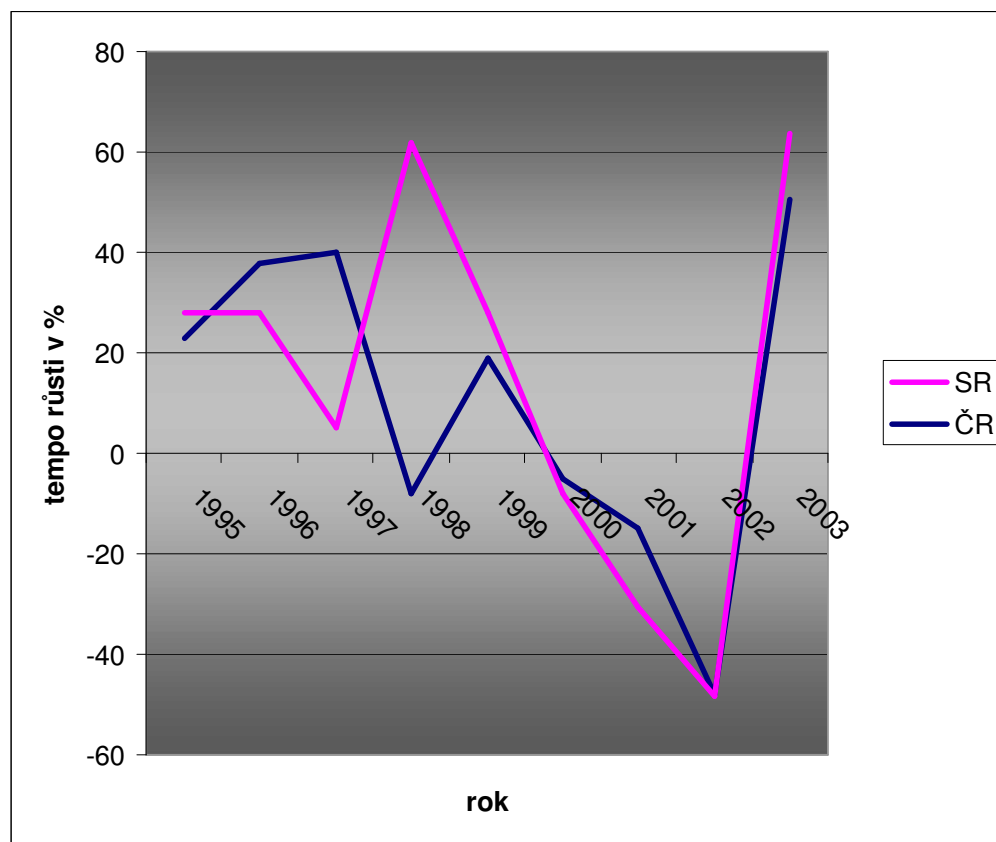
Tabulka č. 8: Výše sankcí na 1 pojištěnce v ČR a SR (v Kč a Sk)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Sankce na 1 poj.v ČR	529,7	650,1	886,1	1234,4	1129,2	1319,3	1247,6	1073,6	569,3	798,7
Sankce na 1 poj.v SR	71,4	76,1	57,3	36,9	63,1	67,6	65,9	50,2	25,6	31,3

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovna [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Také výše sankcí připadající na pojištěnce je v ČR výrazně vyšší než na Slovensku (rozdíl mezi sankcemi je ještě vyšší než v tabulce – sankce jsou uvedeny v různých měnách, je třeba počítat s převodem kurzu). Jejich vývoj byl v první polovině 90. let ovlivněn zejména počtem pojištěnců. Zatímco v ČR jejich počet klesal, na Slovensku rostl. To spolu se zvyšující se výší sankcí v obou zemích, znamenalo růst sankcí připadajících na 1 pojištěnce v ČR, resp. jejich pokles na Slovensku. Od roku 1999 ukazatel v obou zemích klesal, což bylo způsobeno snižováním počtu pojištěnců i výše sankcí. Příčinou jeho výrazného nárůstu v roce 2003 bylo zvýšení sankcí na Slovensku, resp. zvýšení počtu pojištěnců v ČR.

Graf č. 16: Tempo růstu sankcí na 1 pojištěnce v ČR a SR

Zdroj: vlastní úprava, Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz>>, Sociálna poisťovňa [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>>, Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z: <<http://bmgs.bund.de>>

Kontrola

Fáze kontroly se všech sledovaných zemích příliš neliší. Správci pojištěného jsou ve všech 3 zemích oprávněni přezkoumat správnost a úplnost záznamů a hlášení, které mají povinnost poplatníci vést pro účely provádění sociálního zabezpečení.

Dále mají možnost kontrolovat účetní a další podklady, které jsou rozhodné pro určení výše pojistného. Poplatníci jsou povinni jim poskytnout potřebnou součinnost.

V ČR kontrolu provádí ČSSZ prostřednictvím příslušných OSSZ, na Slovensku se kontrolou zabývá Sociální poisťovňa, částečné kontrolní pravomoci mají i její pobočky. V Německu zřizovatele pojistného, jejichž působnost zahrnuje více spolkových zemí, kontroluje Spolková poisťovňa se sídlem v Bonnu. Nad dodržováním povinností správců pojistného, kteří působí pouze v jednotlivých spolkových zemích, dbají regionální vlády.

Závěr

Hlavním cílem této kapitoly bylo srovnání správ pojistného se zaměřením na nemocenské a důchodové pojištění v České republice, na Slovensku a v Německu. Každá správa pojistného byla analyzována podle stejných kritérií. Těmito kritérii byly obecný popis sociálního pojištění v zemi, faktory ovlivňující sociální pojištění a v první kapitole definované fáze správy pojistného. V rámci analýzy jsem použila empirické údaje týkající se pojistného na sociální pojištění, které jsem získala z elektronických zdrojů nebo mi byly poskytnuty přímo z jednotlivých institucí zabývajících se správou pojistného. Jednotlivé fáze správy pojistného jsem také charakterizovala pomocí příslušných právních statistických údajů, které byly často neúplné a bylo velmi složité je dohledávat. Ale podle mého názoru se mi srovnání podařilo a analýza je relevantní. Určitým nedostatkem může být pouze neexistence údajů týkajících se fáze vymáhání pojistného v Německu.

Z výše uvedeného vyplývá, že česká správa pojistného na sociální pojištění má veřejnoprávní charakter a dá se zařadit do korporativního pojetí správy. Systém je financován průběžným způsobem. Sociální pojištění je tvořeno důchodovým a nemocenským pojištěním a státní politikou zaměstnanosti. Je příjmem státního rozpočtu. Správu pojistné v ČR provádí a organizuje Česká správa sociálního zabezpečení.

Na Slovensku je správa pojistného také veřejnoprávní a inklinuje ke korporativnímu pojetí správy. Slovenské sociální pojištění tvoří nemocenské, důchodové, úrazové, garanční pojištění a pojištění v nezaměstnanosti. Systém sociálního pojištění je financován kombinovaně fondovým a průběžným způsobem¹². Pojistné je příjmem jednotlivých fondů Sociální pojišťovny, která je pověřena výkonem a správou sociálního pojištění na Slovensku. Německá správa sociálního pojištění je z části veřejnoprávní a z části soukromoprávní a její pojetí je korporativní. Sociální pojištění v Německu tvoří nemocenské, důchodové a úrazové pojištění. Systém sociálního pojištění je financován kombinovaně fondovým a průběžným způsobem.

¹² Při průběžném financování důchodu, slouží sociální pojištění placené lidmi v produktivním věku k financování penzí současných důchodců.

Při fondovém způsobu financování důchodu se příspěvky na sociální pojištění platí na speciální účet plátce. Tyto prostředky jsou po dobu produktivního věku plátce zhodnocovány. Při odchodu plátce do důchodu se hradí penze z tohoto speciálního účtu (každý si spoří na sebe).

Pojistné na důchodové pojištění je příjmem veřejnoprávní Spolkové pojišťovny, pojistné na nemocenské pojištění je placeno na účty soukromých nemocenských pojišťoven. Kromě těchto institucí se správou pojistného zabývají i další subjekty.

Hlavní cíl této kapitoly byl tedy, dle mého názoru, naplněn. Srovnávané správy pojistného mají řadu společných znaků, nejvíce ve fázi vymáhání pojistného a kontroly, řídí se nařízeními EU a instituce zabývající se správou v jednotlivých zemích spolu vzájemně spolupracují. Kromě společných vlastností mají správy pojistného v ČR, na Slovensku a v Německu řadu odlišností. Těmi nejpodstatnějšími jsou okruh pojištěných osob, počet institucí vykonávajících správu, způsob stanovení výše pojistného, sazby sociálního pojištění nebo složení příjmů, z kterého je vyměřeno pojistné. Všechny podstatné společné znaky i rozdíly srovnávaných správ byly uvedeny v této kapitole.

Závěrem je nutné dodat, že se správy pojistného na sociální pojištění v jednotlivých zemích budou nadále vyvíjet v souvislosti s probíhajícím procesem integrace v rámci EU, a proto bude docházet i ke změně jejich společných znaků a rozdílů.

Shrnutí

O sociálním zabezpečení a zdravotním pojištění se často mluví jako o skrytých daních. Tyto sazby velmi často nejsou zahrnovány do statistik daňového zatížení, a přitom splňují veškeré charakteristiky daňových odvodů. Navíc o výši sociálního pojištění má většina drobných podnikatelů pouze matnou představu a o tom, na jaké účely jsou tyto prostředky použity, ví ještě méně. Ale jisté je, že jsou tyto platby pro drobného podnikatele zatěžující.

Placení zdravotního pojištění je založeno na principu solidarity, kdy i občané, kteří za celý život kromě preventivních prohlídek nepotřebují lékařské ošetření, odvádějí pravidelně vysoké finanční prostředky na konto příslušné zdravotní pojišťovny. Myslím si, že je to tak v naprostém pořádku, protože nikdo z nás neví, kdy bude potřebovat rychlou a kvalitní lékařskou pomoc, která je velice nákladná, a kdybychom si ji museli platit sami, neměli bychom potřebné finanční prostředky a nemohli si ji dovolit.

5. Případová studie

Pro vypracování této případové studie jsem si zvolila vlastní podnikatelskou činnost, kterou jsem započala v roce 1998, a to na základě vydání živnostenského listu.

Po maturitě jsem chtěla dál studovat, zvyšovat si kvalifikaci, a proto jsem se rozhodla pro podnikání na bázi nákup a prodej.

Po doporučení známých jsem získala objekt podnikání nedaleko svého bydliště, kde byl provozován prodej tabákových výrobků. Na začátku jsem prodávala pouze 10 druhů cigaret, dnes máme 90 druhů. Dále jsem asi po roce mého podnikání rozšířila nabídku o servis Sazky.

Vzhledem k tomu, že docházelo k poškozování objektu (rozbitá výloha, vloupání do objektu) jsem po dohodě s pojišťovnou objekt zajistila mříží. Od té doby již k podobné události nedošlo. To bohužel konkurence neprovedla, a tak docházelo k častému ničení, a následně ze zdravotních důvodů došlo k uzavření jejich stánku.

Konkurence stánek uzavřela a já měla výrazný nárůst zákazníků, který se projevil již v roce 2004. Také v tomto roce jsem se rozhodla přizvat do svého podnikání bratra.

Dne 1. 1. 2004 jsme spolu uzavřeli smlouvu o sdružení fyzických osob dle § 829 Občanského zákoníku.

Přestože již letos končím studium na VŠ, ráda bych v podnikání pokračovala, a snažila se nabídku zboží rozšířit. Měla bych zájem zvýšit množství cigaret, nakoupit více druhů doutníků, začít prodávat sudové víno z Moravy a další sortiment, který více uspokojí mé zákazníky.

5.1 Podnikatelské rozhodnutí

Název: TRAFIKA U BAZÉNU

Logo:

Trafika U bazénu

Sídlo: Tržní náměstí v Liberci

Právní forma podnikání: 2 fyzické osoby, které mezi sebou uzavírají Smlouvu o sdružení fyzických osob dle § 829 Občanského zákoníku /viz. Příloha č. 1/

Předmět podnikání: MALOOBCHOD – nákup zboží a prodej zboží za účelem jeho prodeje přímo spotřebiteli.
Č. 72 – Specializovaný maloobchod – spojený s nákupem a prodejem užšího sortimentu zboží stejného nebo obdobného charakteru za účelem jeho dalšího prodeje přímému spotřebiteli a jeho prodej ve specializovaných prodejnách, kromě výjimek vymezených živnostenským zákonem.

5.2 Průzkum trhu

Provozovna je situována přímo naproti městského plaveckého bazénu na Tržním náměstí v Liberci, je přímo součástí zastávky Městské hromadné dopravy /MHD/. Její poloha je výhodná, protože ji mohou navštěvovat lidé, kteří čekají nebo právě vystoupili z autobusu MHD a také ti, kteří směřují nebo opouštějí plavecký bazén.

V jejím bezprostředním okolí /200 m/ se nachází pouze jedna konkurenční firma. Z pohledu celého města je konkurentů poměrně mnoho.

Snažili jsme se proto získat co nejvíce informací o těchto konkurenčních firmách, a to prostřednictvím nákupů jejich zboží. Získali jsme představu o jejich sortimentu, cenách a vystupování vůči zákazníkům.

5.3 SWOT analýza

S – Strenghts – síly

- výhodná poloha podniku,
- znalost konkurence,
- široký sortiment zboží,
- nízké ceny doplňkových produktů,
- dostačující finanční kapitál,
- spolehliví zaměstnanci,
- znalost účetnictví,
- oblíbenost u zákazníků a dodavatelů.

W – Weaknesses – slabiny

- poměrně vysoká konkurence v oboru,
- závislost na plaveckém bazénu a zastávce MHD.

O – Opportunities –příležitosti

- otevření více provozoven,
- rozšíření sortimentu,
- zkvalitnění služeb.

T – Threats – hrozby

- velké supermarkety,
- přestavba Tržního náměstí, na kterém se provozovna nachází,
- vládní nařízení a zákony omezující prodej cigaret a tabákových výrobků /např. 200 m od škol zákaz prodeje cigaret .../.

Jako každá firma, tak i tato má své silné a slabé stránky. Mezi silné stránky této firmy řadím oblíbenost u zákazníků a dodavatelů, nízké ceny doplňkových produktů, ale hlavně spolehliví zaměstnanci. Bez schopných zaměstnanců nemůže obchod fungovat.[1][2]

To považuji za největší výhodu oproti konkurenci. Oproti tomu je zde slabá stránka v podobě nevýhody v závislosti na plaveckém bazénu a dále výstavba nového supermarketu, který jistě zvýší konkurenci na daném území. Co může být největší hrozbou ze strany státu, jsou nové vládní nařízení či zákony, které by prodej tabákových výrobků omezovaly.

5.4 Volba organizačně právní formy

Důvody pro výběr této právní formy podnikání:

- Sdružení fyzických osob není povinné zapisovat do obchodního rejstříku – možnost okamžitě začít podnikat po obdržení živnostenského oprávnění.
- Jednoduché administrativní úkony.
- Méně komplikované než založení společnosti s ručením omezeným – není nutné skládat základní kapitál

Každá fyzická osoba musí získat své vlastní *živnostenské oprávnění* k provozování předmětu podnikání, aby mohly společně uzavřít smlouvu o sdružení fyzických osob.

Toto sdružení nemá právní subjektivitu, nezapisuje se do obchodního rejstříku, ve smlouvě jsou přesně stanovena práva a povinnosti obou fyzických osob.

K vydání živnostenského oprávnění je nutné splnit následující podmínky /jedná se o volnou živnost, na níž se vztahují pouze podmínky všeobecné/:

- dosažení věku 18 let,
- způsobilost k právním úkonům,
- bezúhonnost – dokládá se výpisem z rejstříku trestů /ne starší 3 měsíce/,
- bezdlužnost vůči státu – dokládá se potvrzením z příslušného finančního úřadu,
- platný občanský průkaz.

Ohlášení Živnostenskému úřadu v Liberci, o tom že hodláme podnikat. V ohlášení je nutno uvést:

- jméno, příjmení, trvalé bydliště, rodné číslo a údaj, zda soud nebo správní orgán udělil zákaz činnosti, týkající se provozování živnosti, ustanoví-li odpovědného zástupce, uvede též tyto údaje týkající se jeho osoby: ohlašuje-li novou živnost osoba zapsaná v obchodním rejstříku, připojí též výpis z tohoto rejstříku,
- obchodní jméno,
- předmět a místo podnikání,
- identifikační číslo, bylo-li přiděleno,
- provozovnu a vedlejší provozovny, pokud jsou zřízeny,
- dobu ukončení podnikání, pokud zamýšlí provozovat živnost na dobu určitou.[1][2]

Fyzická osoba připojí k ohlášení:

1. výpis z rejstříku trestů ne starší tří měsíců a je-li ustanoven odpovědný zástupce též výpis z rejstříku trestů odpovědného zástupce,
2. u ohlašovací řemeslné nebo vázané živnosti doklad prokazující odbornou způsobilost, popřípadě odbornou způsobilost odpovědného zástupce,
3. doklad o bezdlužnosti státu.

Živnostenský úřad neměl k ohlášení žádné výhrady a vydal do 15 dnů ode dne doručení živnostenské listy.

5.5 Provozní aspekty podnikání

Lokalizace provozních jednotek

Uvedená firma má pouze jednu provozní jednotku, která se nachází na Tržním náměstí v Liberci. Tuto provozní jednotku má v pronájmu od města Liberce. Náklady na vybavení provozovny jsou téměř mizivé – jen několik polic, pult a židle pro prodávajícího.

Náklady na reklamu nejsou žádné. Každý dodavatel, který chce mít u nás vystavenou reklamu, si ji musí sám zajistit a platit veškeré náklady s ní spojené. Ke dni otevření provozovny, jsme vyrobili na počítači propagační letáky, které jsme v nejbližším okolí roznesli.

Druh provozních jednotek, typizace, specializace

Provozovna má podobu kiosku, který je součástí zastávky MHD Liberec.

Sortiment nabízených produktů:

- tabákové výrobky /cigarety, doutníky, tabák/,
- sirky, zapalovače,
- noviny, časopisy,

- nápoje,
- cukrovinky,
- rychlé občerstvení – bagety,
- příjem sázek,
- dobíjení kuponů do mobilních telefonů.

5.6 Vybavení prodejny

Bylo nutno pořídit pult, stojany na noviny, židle, police, zabezpečení provozovny – mříž, bezpečnostní zámek a kovové petlice přes dveře. PC a tiskárna pro vedení účetnictví – lépe notebook pro přenášení do bezpečí.

Dále také bylo potřeba pořídit automobil pro dovoz zboží – možnost zakoupení osobního automobilu Škoda Octavia na leasing – úložný prostor dostačující – jde o dovoz pouze tabákového zboží, ostatní zboží dováženo dodavateli.

5.7 Organizační předpoklady firmy /organizační schéma/

Organizační strukturu tvoří 2 podnikatelé – paní A a pan B. Jejich práva a povinnosti jsou vymezeny Smlouvou o sdružení fyzických osob.

Paní A

- vedení účetnictví, jednání s úřady.

Pan B

- řízení provozovny, reklama, jednání s dodavateli.

Hlavní činností obou podnikatelů je:

- nákup zboží,
- prodej zboží zákazníkům /zpočátku si budeme prodej zajišťovat samy, později přenecháme tuto práci zaměstnancům/,
- zaúčtování jednotlivých účetních případů na základě platných účetních dokladů /výpisy z banky, faktury, atd./,

- ukládání tržeb na účet v bance, úhrada faktur,
- jednání s úřady /finanční úřad, zdravotní pojištění,/.

5. 8 Ekonomické aspekty podnikání

Ekonomická problematika je pouze jednou oblastí, které je třeba věnovat pozornost v drobném podnikání. Ekonomické otázky váží a reagují na všechny ostatní podnikohospodářské oblasti. Jde zejména o oblast technickou, obchodní, organizační a personální.

Důležitou součástí ekonomické oblasti je plánování, financování, účetnictví, kalkulace a cenová tvorba, vedení evidence a statistiky.

Účetnictví a kalkulace jsou základním informačním zdrojem v podniku, ovlivňujícím jak rozhodování o směrech podnikání, investování, tak i další otázky jako je cenová tvorba apod. Účetnictví je velmi důležitou součástí řízení, neboť přináší řadu velmi potřebných informací. Nároky kladené na účetnictví u malých firem jsou jednodušší než u velkých. V této práci se zaměřím pouze na rozvahu a výkaz zisku a ztrát.

První ze dvou jmenovaných výkazů je výkaz zisku a ztráty.

Dle tabulky uvedené v příloze číslo 5 je evidentní, že příjmy dlouhodobě rostou, v roce 2003 dosahovaly o málo víc než 2 mil. Kč, o rok později již to bylo 2.644 tis. Kč. Tento nárůst byl způsoben hlavně z důvodu ukončení podnikatelské činnosti ze strany konkurence.

Dle výsledků za rok 2005 je obrat vyšší než v roce 2004 a je předpokládán obrat za rok 2006 ve výši 3 500 tis. Kč (i zde se projevuje menší konkurence v okolí).

Náklady vynaložené na prodané zboží jsou relativně vysoké, činí 85 – 89 % tržeb z prodaného zboží.

Dalšími náklady jsou spotřeba materiálu a energie a přijaté služby, celkem tato výkonová spotřeba činí asi 10 % tržeb. Obchodní marže je relativně nízká, u jednotlivých výrobků se pohybuje max. do 10 %. Podnikání je ziskové, je to ovlivněno trvalým zájmem o prodávaný sortiment (tabákové výrobky, noviny), ale v neposlední řadě také nízkými provozními náklady prodeje.

Ostatní vynaložené náklady jsou daně. Konkrétně se jedná o daň z přidané hodnoty. Tato daň vychází především ze zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, který vstoupil v platnost 1. května 2004.

Registrační limit činí 1 000 000 Kč obratu za 12 po sobě následujících kalendářních měsíců. Nejhorší, dle mého názoru pro podnikatele je zavedení povinného minimálního základu daně z příjmů fyzických osob. Systémovou změnou, kterou přinesla novelizace zákona o daních z příjmů zákonem č. 438/2003 Sb. pro zdaňovací období roku 2004, je zavedení institutu minimálního základu daně pro fyzické osoby s příjmy z podnikání, který je pro jednotlivá období vázán na vývoj průměrné mzdy vyhlášené vládou. Obdobná vazba se počínaje rokem 2004 objevuje u minimálního základu daně pro pojistné na sociální zabezpečení. Dne 8. října 2004 bylo ve Sbírce zákonů publikováno nařízení vlády č. 521/2004 Sb., které určuje údaje za období roku 2003. Tyto údaje jsou důležité v první řadě pro **důchody, které budou přiznávány v příštím roce**, ale ovlivňují i daňové povinnosti podnikatelů pro období roku 2005.

Pro osoby s příjmy z podnikání (zejména jde o příjmy ze živnosti) s výjimkou podílů na zisku společníků veřejných obchodních společností zákon o daních z příjmů v § 7c stanovuje, že minimální výše základu daně musí činit polovinu součinu všeobecného vyměřovacího základu a přepočítacího koeficientu pro účely důchodového zabezpečení a počtu kalendářních měsíců provozování výdělečné činnosti.

Povinný minimální základ se u nás projevil až v roce 2005. Protože v roce 2004, kdy byl zaveden, jsem byla osvobozena, z důvodu věku¹³. A bratr započal podnikání.

¹³ Účinky Minimální daně jsou zmírněny pro některé poplatníky. Podle § 7c/3 a § 7c/4 se mimo jiné neuplatní u podnikatelů ve zdaňovacím období, v němž zahájili činnost a v období bezprostředně následujícím po tomto období. Dále tento institut neuplatníme u podnikatelů, kteří ukončili činnost, nebo u podnikatelů, u kterých se aplikuje Paušální daň. Rozhodující část výjimky, kdy se neuplatní minimální daň, se týká sociálních aspektů. Výše uvedené podmínky pro minimální daň neplatí pro poplatníka:

- kterému náležel rodičovský příspěvek, a to i po část zdaňovací období,
- kterému náležel příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu, a to i po část zdaňovacího období,
- který je poživitelem starobního důchodu, plného invalidního důchodu nebo částečného invalidního důchodu,
- který na počátku zdaňovacího období nedovršil věk 26 let a který se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem,
- který ve zdaňovacím období podá daňové přiznání podle § 38gb a který do konce téhož zdaňovacího období neukončil podnikatelskou činnost,
- který má ve zdaňovacím období nárok na slevu na dani podle §§ 35,35a a 35b.

V roce 2005 jsem již byla zahrnuta mezi osoby, na které se vztahuje povinný minimální základ. A musela jsem odvézt daň ve výši 10 380,--.

Co ale považuji za velmi pozitivní, je zavedení slev na dani z příjmů. Slevy na dani z příjmů fyzických osob upravuje § 35ba zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Zákon o daních z příjmů zrušil od 1. ledna 2005 odečitatelnou nezdanitelnou částku na vyživované dítě a zavedl tzv. daňové zvýhodnění (dle § 35c, odst. 6). V uvedeném zákoně nalezneme upravující podmínky a procesní postupy. Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo slevy na dani a daňového bonusu.

Na jedno vyživované dítě si může poplatník uplatnit slevu na dani ve výši 6000 Kč. Obecné zásady platné pro nezdanitelnou částku na vyživované dítě byly přeneseny jako podmínky této slevy (dítě žije s poplatníkem v domácnosti atd.). Základní rozdíl je v mechanismu výpočtu konečné daňové povinnosti:

- nezdanitelná částka snížila základ daně,
- sleva až konečnou daňovou povinnost.

Domnívám se, že podpora rodinám s dětmi je chvályhodná. A i u nás se tato novela projevila kladně, a to vrácenou částkou za rok 2005 na dani ve výši 8 745,--Kč.

A poslední novela, která se naší podnikatelské činnosti týká je také obsažena v zákoně o daních z příjmů.

Zákon o daních z příjmů upravuje v § 12 daňový režim pro účastníka sdružení, poplatníka daně z příjmů fyzických osob. Zde je třeba si uvědomit, že jde o zvláštní formu podnikání, a to na základě § 829 a násl. Občanského zákoníku. Jedná se o sdružení bez právní subjektivity („sdružení“), což je velmi volný druh podnikatelského seskupení. Pro daňové účely je úprava v daňovém přiznání jen u podnikatelů s příjmy podle § 7. U právnické osoby, je-li také účastníkem sdružení, se promítnou výsledky sdružení, poměrná část výsledku v účetnictví a provede se následně standardní transformace na daňový základ.

Oblíbený způsob tohoto podnikání vyplývá z právní jednoduchosti, postačí sepsat smlouvu o sdružení, není nutný žádný zápis do obchodního rejstříku. Podnikatelé si sjednají podmínky, kdo a co zajišťuje, jak se dělí výnosy (příjmy) a náklady (výdaje).

Zákon pro fyzické osoby zdůrazňuje, že příjmy a výdaje dosažené sdružením se rozdělují mezi poplatníky rovným dílem, není-li ve smlouvě o sdružení stanoveno jinak. Kdyby nebyl sjednán shodný poměr, mohou účastníci sdružení uplatnit výdaje na ně připadající pouze v prokázané výši.

Příklad

Paní Markéta a pan Martin uzavřeli smlouvu o sdružení bez právní subjektivity M&M; sjednali shodný podíl na příjmech a výdajích; paní Markéta se podílí na příjmech a výdajích 50%, pan Martin 50%. Účastníkem, který je pověřen vedením daňové evidence, je paní Markéta. Nezávisle na těchto aktivitách oba podnikají a vykazují v daňovém přiznání „vlastní“ výsledky.

Daňové přiznání

Ve vzorovém přiznání k dani z příjmů fyzických osob je zobrazena poměrně jednoduchá technika vyplnění daňového přiznání u účastníků sdružení. Daňový režim tak může být výhodný, může dojít k rozložení zdanitelných příjmů a ke snížení daňové zátěže u fyzických osob z důvodů progresivní sazby daně.

Daňová ztráta

Zde platí obdobná pravidla jako u spolupracujících osob. Převádí se „daňový výsledek“, kterým může být i daňová ztráta.

Hodnota majetku je nízká, především proto, že nemám v podnikání žádný dlouhodobý majetek. Podnikám v pronajatých prostorách, automobil, kterým je zajišťováno zásobování, vlastní bratr. Majetek je uložen částečně v zásobách a částečně v hotových penězích případně v penězích na bankovních účtech.

Pohledávky z obchodního styku jsou minimální, protože odběrateli jsou z převážné většiny soukromí obyvatelé. Suma oběžných aktiv roste a je rozdělena přibližně stejnoměrně mezi zboží a peníze. Hodnota aktiv (2005) je 385 tis. Kč a jsou rozděleny takto: 313 tis. Kč je hodnota oběžných aktiv, přičemž 9 tis. Kč jsou pohledávky a 304 tis. Kč jsou peníze v hotovosti (100 tis. Kč) a peníze na bankovních účtech (204 tis. Kč). Náklady příštích období mají hodnotu 22 tis. Kč

Podíl cizích zdrojů na hodnotě celkových pasiv klesá, přestože hodnota cizích zdrojů poskytnutím úvěru výrazně vzroste. Je to způsobeno tím, že dochází k nárůstu zisku, který je v účetnictví veden jako nerozdělený zisk minulých let. Závazky z obchodního styku jsou relativně nízké, pohybují se kolem hodnoty 50 tis. Kč a ani s nárůstem obrátů by nemělo dojít k významnému nárůstu závazků z obchodního styku.

6. ZÁVĚR

Oblast malého a středního podnikání patří v současné době k nejdiskutovanějším tématům všech odborných časopisů a novin. Především pak v oblasti daňové a legislativní náročnosti. Složitost právní úpravy plní nejdůležitější roli při rozhodování o tom, zda živnostník svou podnikatelskou činnost zahájí či nikoliv.

Zákonodárci se snaží zjednodušit byrokratické záležitosti týkající se registrace drobných podnikatelů a jejich ohlašovací povinnosti na České správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně, potažmo na živnostenských a finančních úřadech na minimum, tzn. vyřešit tuto záležitost z jednoho místa. Avšak odborná náročnost příslušných zákonů upravujících podnikatelskou činnost vyvolává zcela opačný efekt. Zjednodušující principy právní úpravy by měly být postaveny tak, aby nebylo nutné při kontaktu s finančními úřady vyžadovat odbornou pomoc daňových poradců případně odborníků z oblasti obchodního práva (znalosti živnostenského či obchodního zákoníku) atd.

Jestliže se podíváme na problematiku právní úpravy, musí se živnostník dobře orientovat nejen v živnostenském nebo obchodním zákoníku (jedná-li se o obchodní společnost), zákoníku práce, Listině základních lidských práv a svobod, v zákonu o zaměstnanosti, zákonu o mzdě, zákon o platu a odměně, zákon o kolektivním vyjednávání, zákonu o veřejném zdravotním pojištění, ale také v daňových zákonech, zákoně o účetnictví, dále v zákoně o posuzování vlivů na životního prostředí, zákoně o obalech, o odpadech, o vodách, o ochraně ovzduší, direktivách vydaných Evropskou unií aj. a pružně reagovat na změny těchto zákonů, aby nebyl sankcionován.

Každý podnikatel je ze zákona povinen při provozování živnosti chránit životní a pracovní prostředí, přírodní a zejména vodní zdroje i kulturní památky před případnými škodlivými účinky jeho živnosti a to včetně likvidace odpadů.

Provozovnu před jejím otevřením je obvykle nutné postavit nebo stávající přestavět a k tomu, podle stavebního zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním plánu v novelizovaném znění, musí mít podnikatel povolení stavby od stavebního úřadu. Po schválení projektu (vypracovaném oprávněným projektantem), následně po provedeném stavebním řízení dostává souhlas s umístěním provozovny.

Po skončení stavby musí podnikatel požádat stavební úřad o provedení kolaudace, které se účastní i pracovník živnostenského úřadu. Kladným výsledkem je vydání souhlasu k provozování. To je jen další důkaz administrativní náročnosti při rozhodování podnikatele o zahájení podnikatelské činnosti.

Za přínos vstupu ČR do EU spatřuji v možnosti rozhodnout se, kde podnikatel svůj podnikatelský subjekt zaregistruje k daňovým povinnostem a kde svůj podnik umístí. Taková osoba se pak řídí legislativou země, ve které je registrována, bez ohledu na to, jaké národnosti jsou její zaměstnanci. Mnoho podnikatelských subjektů při svém rozhodování o přesunu sídla firmy zvažuje především výši daňového zatížení, legislativní a s tím spojenou administrativní náročnost, konkurenčnost prostředí, náklady na pracovní sílu a řadu dalších aspektů.

V oblasti životního prostředí lze právní úpravě přičknout jako výhodu snahu podnikatelů přispívat na ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a dále pak využívání postupů nebo výrobků zohledňujících dopady na kvalitu životního prostředí, jež se stávají nástrojem konkurenceschopnosti na významných evropských i světových trzích (např. zapojení se do programu ekologicky šetrných výrobků, čistší produkce, environmentálních systémů řízení atd.). V případě splnění podmínek, které jsou vymezeny v usnesení č. 159/93, je možné získat certifikát a právo na dva roky na označování produktů ochrannou známkou EŠV (eco-labelling). V současnosti se v České republice připravuje tzv. environmentální daňová reforma, která by byla uvalena na spotřební a obchodní zboží (avšak v konečném důsledku by taková daň byla promítnuta do cen produktů a tu by zaplatil konečný spotřebitel).

Řada podniků v České republice se přesvědčila, že zapracování požadavků na ochranu životního prostředí do řízení podniku má jednoznačně žádoucí ekonomický dopad - např. že výhledovělepší postavení podniku na trhu nebo dokonce získá nové obchodní partnery. Můžeme dále konstatovat, že zavedení environmentálního systému řízení vede k zajištění trvalého ekonomického růstu a prosperity podniku, neboť důsledkem dodržování systémových opatření jsou úspory materiálů a energií, nižší poplatky za zatěžování životního prostředí, minimalizace pokut a rovněž zvyšování kvality výroby.

V České republice, tak jako v celém světě, jsou tyto environmentální systémy řízení zaváděné dvěma způsoby: podle norem ISO řady 14000, reprezentovanými především kmenovou normou ČSN EN ISO 14001 Systémy environmentálního managementu - specifikace s návodem pro její využití, nebo podle Programu EMAS, tj. Nařízení Rady (EHS) č. 1836/93 EMAS¹⁴.

V oblasti evidence zaměstnanců jsou na drobné podnikatele také kladeny velké nároky. Opět se jedná o značnou administrativní náročnost. Problémy nastávají především v okamžiku zvýšení minimální mzdy. Nejen že se tak zvyšují náklady na pracovní sílu, ale zároveň dochází k růstu odvodů na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti a odvodů na zdravotní pojištění.

Další oblast, kterou by měl podnikatel zohlednit v případě, že provozuje výrobní činnost je jakost produktů. Jakost je souhrn znaků, charakteristik či parametrů, které ovlivňují schopnost produktu firmy uspokojovat stanovené a předpokládané potřeby zákazníků, přičemž nestačí jen zjištěné odchylky napravovat, dosahování jakosti je potřebné řídit.

Ze všech výše uvedených charakteristik lze konstatovat, že podnikatelská činnost jako taková je velmi náročnou činností. Proto, aby podnikatel uspěl nejen jako člověk ve společnosti, jako zaměstnavatel či člen rodiny, musí obětovat nejen spoustu času, finančních zdrojů ale také vyžaduje spoustu sebezapření, což je patrné především dnes, kdy tržní prostředí se vyznačuje vysokou konkurencí téměř ve všech oblastech lidské činnosti. Proto osobu podnikatele lze charakterizovat jako multifunkčního a multiprocesního člověka, jenž svou podnikatelskou činností obstarává zdroje obživy nejen pro sebe a své nejbližší, ale také pro své zaměstnance. Proto je důležité, aby i zaměstnanci přijali určitou míru odpovědnosti při výkonu své činnosti, neboť jejich pracovní výsledky se odrážejí do hospodářského výsledku podniku, do jeho podnikatelské úspěšnosti a konkurenceschopnosti a potažmo do hodnotícího systému firmy.

¹⁴ Zkratka EMAS pochází ze zjednodušeného názvu tohoto nařízení "Eco-Management and Audit Scheme". [0]

Jako další příklad bych uvedla možnost spolupráce středních a vysokých škol s podnikatelskými subjekty, kdy studenti by pro dané podnikatele v rámci řízených praxí vykonávali určité činnosti, jež by souvisely s jejich oborem studia, čímž by si podnikatelé vychovávali své budoucí zaměstnance. Především bych chtěla upozornit na skutečnost, že by se mělo jednat o dlouhodobou spolupráci.

Malý a střední podnikatelé stále patří k nejčtenějším zaměstnavatelům v České republice. Právě proto si myslím, že jejich podpora ze strany státu (ať už například ve formě daňových prázdnin) by splnila svůj efekt.

Vláda se snaží, aby drobné podnikání mělo budoucnost. Je si moc dobře vědoma, že musí pokračovat v navrhovaném systému nepřímých podpor, zaměřených na malé a střední podnikatele. Kde se jedná zejména o snižování daní, nezvyšovat stále sociální pojištění, zjednodušit administrativu spojenou s účetnictvím, daňovou agendou atd.

Pokud tak vláda bude pokračovat, je jisté, že drobné podnikání má budoucnost. A mě to upřímně velice těší.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace:

- [1] BARROW, C. Základy drobného podnikání. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o., 1996
ISBN 80-7169-232-8
- [2] DRUCKER, P. Inovace a podnikavost. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-85603-29-2
- [3] JÁČ, I., RYDVALOVÁ, P., ŽIŽKA, M. Inovace v malém a středním podnikání. 1.vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2005 ISBN 80-251-0853-8
- [4] JOHNSON, G., SCHOLLES, K. Cesty k úspěšnému podniku. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2000.
ISBN 80-7226-220-3
- [5] KUBÁTOVÁ, K. Daňová teorie a politika. 3.vyd. Praha :Eurolex BOHEMIA, s.r.o., 2000.
ISBN 80-902752-2-2
- [6] VANČUROVÁ, A. Daňová správa v ČR. 1.vyd. Praha: Ediční oddělení VŠE Praha, 2000
ISBN 80-245-0074-4

Periodika:

- [7] Daně a právo v praxi – měsíčník, 2-12/2005, 1-4/2006, ASPI Publishing Praha, 2005,
ISSN 1211-7293
- [8] Ekonom, Finance a úvěr, Euro, Hospodářské noviny, Lidové noviny, Právo
- [9] Účetnictví v praxi – měsíčník, 2-12/2005, 1-4/2006, ASPI Publishing Praha, 2005,
ISSN 1211-7307

Další legislativa v současně platném znění:

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 sb., o daních z příjmů

Zákon č. 235/2004 sb., o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

Zákon č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů, ve znění pozdějších změn a doplňků

Zákon č. 212/1992 Sb., o soustavě daní a odvodů ve znění zákona č. 302/1993 Sb.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění ve znění pozdějších změn a doplňků

Zákon č. 582/1991 Sb., organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Internetové odkazy:

Bundesministeriums für Gesundheit und Soziale Sicherung [online]. Dostupné z:<<http://bmgs.bund.de>>

Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Dostupné z:<<http://www.cssz.cz>>

Český statistický úřad.[online]. Dostupné z:< <http://www.czso.cz>>

European Commission. Creating an Entrepreneurial Europe.[online]. 2004. Dostupné z:<<http://europa.eu.int/comm/social/>>

European Commission. Creating an Entrepreneurial Europe.[online]. 2004. Dostupné z:<<http://europa.eu.int>>

Daně. [online]. 2006. Dostupné z:< <http://edane.cz>>

Daně. [online]. 2006. Dostupné z:<http://www.edane.cz/i_pojist.html>

Hospodářská komora ČR. Máme v ČR kvalitní podnikatelské prostředí? [online]. Praha, 2003. Dostupné z: <<http://www.strednistav.cz/data/pruzkum/Komentar-pruzkum.doc>>

Konec malých živnostníků? [online]. 2005. Dostupné z: <http://hospodari.on-web.cz/konec_malych_zivnostniku.php.dne 9.5.2005>

LUKEŠ, M., STEPHAN, U., RICHTER, P.G. „Úspěšné podnikání v České republice, Německu, Polsku a Bulharsku“. Výzkumná zpráva k projektu Forschungs-Qualifizierungs Modell Dresden [online]. Dezember 2004. Dostupné z : <<http://dresdner-arbeitsforschung.de>>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Finanční analýza podnikové sféry. [online]. 2005. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/xqw/sebrav/-UTF8/dms_mpo/getPublicFile/3346/3939/FA1-2001.html>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Podpora podnikání v ČR, přehled o státních finančních prostředcích na podporu podnikání. 2004. [online]. Dostupné z: <<http://www.mpo.cz>>

Ministerstvo financí. [online]. Dostupné z:<<http://www.mfcr.cz>>

Portal of the EU. SME Definition. [online]. Dostupné z:<http://europa.eu.int/comm/?enterprise/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm>

Statistisches Bundesamt Deutschland.[online]. Dostupné z:<<http://www.destatis.de>>

Statistisches Bundesamt Deutschland.[online]. Dostupné

z:<<http://www.destatis.de/datenreport/>

Sociálna poisťovna. [online]. Dostupné z: <<http://www.socpoist.sk>,>

SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK

- Graf č. 1: Daňové výnosy celkem (včetně soc. příspěvků) jako % HDP
státy s vyššími hodnotami než je průměr EU
- Graf č. 2: Daňové výnosy celkem (včetně soc. příspěvků) jako % HDP
státy s nižšími hodnotami než je průměr EU
- Graf č. 3: Přímé daně jako % HDP - státy s vyššími hodnotami než je průměr EU
- Graf č. 4: Přímé daně jako % HDP - státy s nižšími hodnotami než je průměr EU
- Graf č. 5: Příspěvky na sociální zabezpečení jako % HDP
státy s vyššími hodnotami než je průměr EU
- Graf č. 6: Příspěvky na sociální zabezpečení jako % HDP
státy s nižšími hodnotami než je průměr EU
- Graf č. 7: Míra nezaměstnanosti ve srovnávaných zemích
- Graf č. 8: Index stáří ve srovnávaných zemích
- Graf č. 9: Poměr pojištěných osob k celkovému počtu
obyvatel
- Graf č. 10: Poměr pojištěných osob k počtu osob v produktivním věku
- Graf č. 11: Poměr pojistného na důchodové pojištění k HDP ve srovnávaných
zemích
- Graf č. 12: Poměr pojistného na nemocenské pojištění ve srovnávaných zemích
- Graf č. 13: Úspěšnost výběru pojistného v ČR a SR v letech 1995-2003
- Graf č. 14: Tempo růstu celkového dluhu v ČR a
SR
- Graf č. 15: Poměr sankcí k celkovému vybranému pojistnému v ČR a SR
- Graf č. 16: Tempo růstu sankcí na 1 pojištěnce v ČR a SR
-
- Tabulka č. 1: Definice malých a středních podniků
- Tabulka č. 2: Daňové příjmy krajů a obcí v ČR v letech 2003 až
2005
- Tabulka č. 3: Sociální zabezpečení v zemích EU v roce 2003
- Tabulka č. 4: Sazby zdravotního pojištění v zemích EU v roce
2003
- Tabulka č. 5: Struktura pojištěnců na důchodovém pojištění ve srovnávaných zemích v roce 2003
- Tabulka č. 6: Srovnání zatížení jednotlivých subjektů nemocenského a důchodového pojištění
v ČR, na Slovensku a v Německu
- Tabulka č. 7: Struktura celkových pohledávek v ČR a SR (v%)
- Tabulka č. 8: Výše sankcí na 1 pojištěnce v ČR a SR (v Kč a Sk)

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Průměr všech daní v EU za období 1995 až 2001
- Příloha č. 2: Přímé daně jako % HDP
- Příloha č. 3: Příspěvky na sociální zabezpečení jako % HDP celkem
- Příloha č. 4: Segment přímých daní v EU za období 1995 až 2001
- Příloha č. 5: Výkaz zisků a ztrát ve zkráceném rozsahu
- Příloha č. 6: Rozvaha ve zkráceném rozsahu
- Příloha č. 7: Přiznání k dani z příjmů fyzických osob
- Příloha č. 8: Přiznání k dani z přidané hodnoty
- Příloha č. 9: Přiznání k dani silniční
- Příloha č. 10: Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2005
- Příloha č. 11: Přehled - Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví